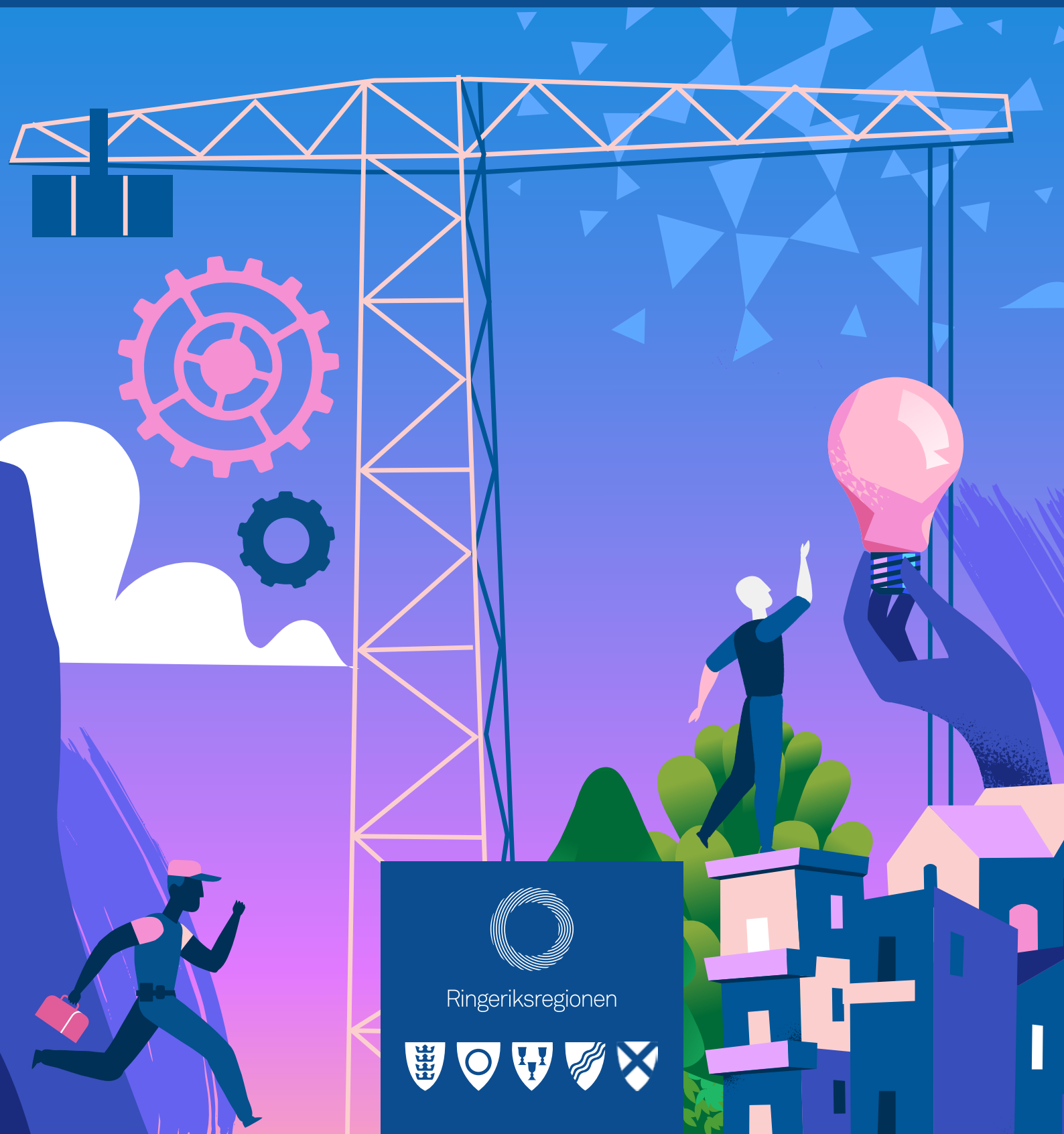

FRAMOVER SAMMEN

Næringspolitisk strategi for Ringeriksregionen

FEBRUAR 2022

Ringeriksregionen

FRAMOVER SAMMEN

NÆRINGSPOLITISK STRATEGI FOR RINGERIKSREGIONEN

Februar 2022

Ringeriksregionen

INNHOOLD

SAMMENDRAG	4
1. FLERE ARBEIDSPLASSER OG HØYERE VERDISKAPING	5
1.1 Ringeriksregionens attraktivitet	6
1.2 Utvikling og oppfølging av næringspolitisk strategi	8
1.3 Kommunenes muligheter for tilrettelegging for næringsutvikling	10
2. PREMISSE FOR NÆRINGSUTVIKLINGEN	11
2.1 Vei og bane	11
2.2 Omdømme og attraktivitet	11
2.3 Byutvikling og Hønefoss som regionsenter	13
2.4 Landbruk og reiseliv	14
2.5 Bærekraftig næringsutvikling	15
3. FAKTA SOM GRUNNLAG FOR NÆRINGSPOLITISK STRATEGI	16
3.1 Gode vertskommuner for næringsutvikling	17
3.2 SWOT-analyse for Ringeriksregionen	18
3.3 Globale og nasjonale trender for vekst og kompetansebehov	20
3.4 Kjennetegn ved regioner med vekst versus liten til ingen vekst	21
3.5 Viktige næringer for sysselsetting, verdiskaping og velferd	22
4. STRATEGISKE SATSINGSOMRÅDER	24
4.1 Proaktiv arealforvaltning og optimal bruk av tilgjengelige arealer	26
4.2 Klynger og nettverk	28
4.3 Kunnskap og kompetansebygging	30
4.4 Trekke virksomheter og kompetanse til regionen	32
4.5 Entreprenørskap og innovasjon	34
4.6 Næringsutvikling knyttet til regional vekst og offentlige investeringer	36
5. APPENDIX	38
Appendix 1: Næringsarealer i regionen	38
Appendix 2: Luna Arena for næringsutvikling og vekst	40
Appendix 3: Anbefalt litteratur	41

«SAMMEN OM EN GOD NÆRINGSPOLITIKK»

Fra 1. januar 2021 ble Ringeriksregionen utvidet med kommunene Krødsherad og Modum. For de fem kommunene er det et felles mål å styrke næringslivsarbeidet. Regionen har med utvidelsen fått et større mangfold både med hensyn til befolkning og næringer, og mulighetene er styrket for å få til en ønsket næringsutvikling.

Ordførerne ønsket en snarlig revidering av den foreliggende Næringspolitisk strategi for Ringeriksregionen. Arbeidet skulle utføres av en arbeidsgruppe med representanter fra næringslivet og Universitetet i Sørøst-Norge (USN) i regi av Interkommunalt politisk råd (IPR) for Ringeriksregionen og prosjektet Framover Sammen.

Den nye og reviderte Næringspolitisk strategi inneholder våre felles prioriteringer for å nå målene om flere arbeidsplasser og høyere verdiskaping. Vi må jobbe sammen for å lykkes i den nasjonale og internasjonale konkurransen om flinke folk, framtidsrettet kompetanse og bærekraftig næringsliv. Med oss på laget har vi gode regionale og lokale næringsaktører og sterke kompetansemiljøer.

Strategien er et redskap for å lykkes. Arbeidet krever vilje, målbevissthet og kreativitet fra alle som deltar. Vi må ha mot til å lykkes, men da må vi også tørre å feile. Rulleringer og evalueringer av målområdene i strategien vil fortelle oss hva vi gjør riktig og hva vi må gjøre bedre framover. En næringspolitisk strategi må gjenspeile at vi lever i et samfunn hvor endringene innen næringslivet skjer raskere enn før. Nye forretningsmodeller, digitalisering og globalisering utfordrer mange bransjer. Disse endringene må vi fange opp for å utvikle og styrke næringslivet i regionen.

Næringspolitisk strategi skal behandles i folkevalgte organer i hver av de fem kommunene. Gjennom forpliktende vedtak og konkrete handlingsplaner, har vi tro på at vi vil bidra til flere arbeidsplasser og høyere verdiskaping.

Ringeriksregionen skal være et godt sted å bo, leve og drive næringsvirksomhet!

Ringeriksregionen, februar 2022

Knut Martin Glesne

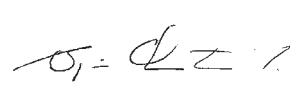
Ordfører i Krødsherad

Morten Lafton

Ordfører i Jevnaker

Syver Leivestad

Ordfører i Hole

Sunni Grøndahl Aamodt

Ordfører i Modum

Kirsten Orebråten

Ordfører i Ringerike

SAMMENDRAG

Ringeriksregionen – et sentralt vekstområde

Flere arbeidsplasser og høyere verdiskapning er målene for Næringspolitisk Strategi «Framover Sammen» for de fem kommunene i Ringeriksregionen: Krødsherad, Modum, Hole, Jevnaker og Ringerike.

Veksten i arbeidsplasser må skje i takt med veksten i befolkningen. Målet er å skape 1 ny arbeidsplass per 2 nye netto innbygger. For å nå målene skal satsingen skje på seks områder:

1. **Proaktiv arealforvaltning og optimal bruk av tilgjengelige arealer.**
2. **Klynger og nettverk.**
3. **Kunnskap og kompetansebygging.**
4. **Trekke virksomheter og kompetanse til regionen.**
5. **Entreprenørskap og innovasjon.**
6. **Næringsutvikling knyttet til regional vekst og offentlige investeringer.**

1. De fem kommunene har 4 400 dekar som er klargjort for næringsetablering. På sikt vil det være samlet 5 900 dekar klare for næringsformål. For kommunene vil det også være viktig å ha nok attraktive tomter og boliger tilgjengelig for å møte veksten i befolkningen.

2. Ringeriksregionen har mange virksomheter som vil kunne øke lønnsomheten gjennom klyngesamarbeid. Regionens næringsstruktur har i dag ikke nok bredde eller dybde til å etablere regionale næringsklynger innenfor enkeltvis bransjer. Ledende virksomheter innen for eksempel teknologi, helse, økonomi, reiseliv og skogbasert virksomhet vil kunne ha stor nytte av å knytte seg opp mot nasjonale næringsklynger. På sikt vil målet være å utvikle også regionale næringsklynger. Klynger og nettverk viser seg å være avgjørende for å vinne fram i nasjonal og internasjonal konkurranse.

3. Næringslivet har, og vil ha, økende behov for ny kompetanse. Kunnskapsbaserte næringer bidrar sterkest til verdiskapning og velferd i Norge. Strategien foreslår et bredt og omfattende løft for satsing på utdanning og kompetanseheving.

4. Offensiv markedsføring av Ringeriksregionen blant annet gjennom Invest in Ringerike, skal bidra til at flere private og offentlige virksomheter etablerer seg i de fem kommunene. Regionen er betegnet som en av landets mest spennende vekstområder. Nærheten til Oslo og arealtilgang er et av flere store fortrinn.

5. En viktig forutsetning for økonomisk vekst er at det er etablert en kultur for innovasjon og entreprenørskap i regionen. Strategien inneholder mange tiltak for å motivere flere til å starte egne bedrifter, og framhever viktigheten av blant annet PAN Innovasjon og Luna Arena for næringsutvikling og

vekst. Ringerike Næringsfond vil være et viktig virkemiddel sammen med øvrige finansieringskilder, det offentlige virkemiddelapparatet og øvrige verktøykasser i kommunene.

6. Ringeriksbanen og ytterligere oppgraderinger av riksvegnettet, vil alene medføre investeringer på om lag 40 milliarder kroner. Det ventes en samlet investering i regionen de neste 20 årene på rundt 100 milliarder kroner i øvrig infrastruktur, næringseiendommer og boliger. Strategien legger opp til å utvikle et næringsliv hvor nærhet til disse store investeringene kan utnyttes. Ulike næringsmiljøer bør også vinne fram i anbudskonkurranse, sikre bruk av lokalt næringsliv og skape flere arbeidsplasser.

Næringspolitisk strategi skal bidra til å skape vekst i hele regionen. En regionalt samordnet og spisset næringspolitikk sammen med en proaktiv arealforvaltning og gode samferdselsløsninger, skal bidra til å skape vekst i hele regionen.

De fem kommunene skal behandle næringspolitisk strategi politisk. De lokale handlingsplanene skal sammen med den regionale planen bidra til å nå målene om flere arbeidsplasser og høyere verdiskapning.

1. FLERE ARBEIDSPLASSE OG HØYERE VERDISKAPING

Målet for næringspolitikken er å skape flere arbeidsplasser og høyere verdiskaping. Variasjonen i næringslivet er viktig for å opprettholde en høy sysselsetting i det brede lag av befolkningen. Veksten i arbeidsplasser må skje i takt med veksten i befolkningen. Målet er å skape 1 ny arbeidsplass per 2. nye netto innbygger.

Samlet antall arbeidsplasser i Ringerike, Modum, Jevnaker, Hole og Krødsherad har gjennom de siste 10 årene ligget på rundt 25 000. Antallet sysselsatte og bosatte i regionen har i samme periode ligget på rundt 30 000. Om lag 5 000 personer bor i regionen, men har sitt daglige arbeid utenfor regionen. De fem kommunene har hatt en befolkningsvekst på rundt 4 000 personer siden 2010. Dette er en beskjeden befolkningsvekst tatt i betraktning nærheten til Oslo. Manglende befolkningsvekst i regionen knyttes til en svak utvikling i antallet arbeidsplasser. Konsekvensen blir at relativt sett færre personer betaler skatt og bidrar til kommunal velferd nå enn for 10 år siden.

Verdiskapingen per innbygger viser store variasjoner mellom kommunene. Den høyeste verdiskapingen per innbygger finner vi i Ringerike, Modum og Krødsherad. Verdiskapingen er lavest på Jevnaker og i Hole. Modum har hatt størst vekst i verdiskaping de siste ti årene. Veksten i verdiskaping for næringslivet i regionen har vært som i kommuner det historisk har vært naturlig å sammenligne seg med, slik som Moss, Øvre Eiker og Tønsberg. Grunnlaget for privat- og kommunaløkonomisk velferd ligger i verdiskapingen som skjer i næringslivet i regionen.

Husholdningene i regionen har en lavere samlet inntekt enn det nasjonale gjennomsnittet. Hole er unntaket med inntekt over landsgjennomsnittet. Kommunene har også lavere kommunale frie inntekter enn det nasjonale gjennomsnittet. Dette gjelder imidlertid ikke for Hole og Krødsherad. For å sikre fremtidig velferd, løfte husholdningsinntektene og øke det kommunaløkonomiske handlingsrommet opp på det nasjonale gjennomsnittet, vil

det være avgjørende å øke verdiskapingen i næringslivet. Kommuner som Drammen, Lier og Asker, har alle en høyere verdiskaping enn i Ringeriksregionen.

Et næringsliv med høy verdiskaping gir grunnlag for god privatøkonomisk velferd og høye skatteinntekter som gir kommunene et bedre økonomisk handlingsrom. Variasjon i næringslivet er viktig for å opprettholde høy sysselsetting i det brede lag av befolkningen. Næringspolitikken skal også bidra til variasjon som sikrer et bredt jobbtillbud og høy sysselsettingsgrad.

Statistikk over antallet arbeidsplasser fremkommer gjennom Statistisk sentralbyrå (SSB) sine folke- og boligtellinger. Her registreres alle yrkesaktive sortert etter hvilken kommune de bor i og etter hvilken kommune de har sitt arbeidssted i. Et sentralt register for arbeidsplasser eksisterer ikke.

Som mål på verdiskaping i regionen har vi brukt EBITDA¹. EBITDA er virksomhetens inntjening før renter, skatt, avskrivninger og nedskrivninger. Summen av EBITDA for alle virksomhetene i regionen, representerer regionens samlede verdiskaping. Verdiskaping kan også forstås slik:

Verdiskapingen i en bedrift deles mellom staten som får merverdiavgift, de ansatte som får lønn, långivere som får rente og eieren som får utbytte. Tallet kan vi finne ved å ta driftsresultat pluss lønnskostnader.

¹Earnings before interests, taxes, depreciations and amortizations

1.1 Ringeriksregionens attraktivitet

Ringeriksregionens attraktivitet for næringsvirksomhet styrkes av tilgjengelige og attraktive næringsarealer, tilgang på kompetent arbeidskraft og vekst i basisnæringer. Attraktivitet for besøk, slik som kultur- og handelstilbud, natur og gode møteplasser, har også betydning for næringsutviklingen.

En høy tilstrømming av besøkende bidrar til et handels- og tjenestetilbud som er bedre enn innbyggertallet skulle tilsi. Høy attraktivitet for bosetting, gjennom attraktive boliger, gode kommunale tjenester og gode skoler og barnehager, styrker også næringsutviklingen. Gode og sømløse transporttilbud er viktig for å kunne være tilgjengelig for potensielle kunder og for å tiltrekke relevant og kompetent arbeidskraft. I tillegg er et godt utdanningstilbud og aktive kunnskapsmiljøer viktig for regionens samlede attraktivitet.

Ringeriksregionen har hatt en beskjeden befolkningsvekst de siste 20 årene. Analyser utført av Universitetet i Sørøst-Norge (USN) peker på manglende arbeidsplasser som årsak til svak innflytting. Attraktiviteten knyttet til bosted og besøk har ikke vært høy nok til å oppveie for

manglende arbeidsplasser. Samlet reisetid til Oslo fra Ringerike og Jevnaker er for lang til at pendling er aktuelt for personer som vurderer innflytting til disse kommunene. Hole kommune ligger nærmere Oslo, og har hatt betydelig innflytting. Krødsherad har utfordringer knyttet til nedgang i folketallet. Modum har over tid hatt en svak befolkningsutvikling. De tre siste årene har Modum hatt en prosentvis befolkningsvekst over landsgjennomsnittet.

For å møte og snu trenden med lav befolkningsvekst og et økende press på helse- og sosialbudsjettene, er det stort behov for nye arbeidsplasser. En offensiv satsing på attraktivitet i alle ledd er nødvendig for å skape ny utvikling. Nye næringer – spesielt de som krever høy kompetanse – kan bidra til å endre den sosiale sammensetningen av befolkningen.

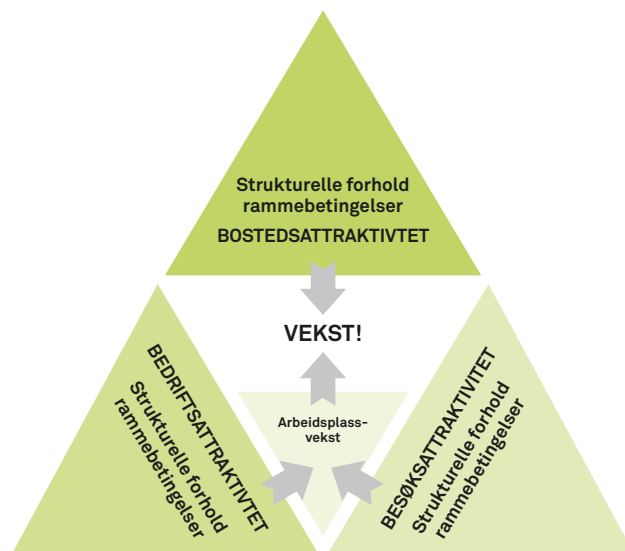

” Samtidig med en aktiv og målrettet næringslivspolitik som styrker regionens næringsattraktivitet, er det en forutsetning at det pågår et aktivt arbeid for å styrke regionens besøks-, bosteds- og kunnskapsattraktivitet.

Ringeriksregionen har et stort potensial før økt bolig-, besøks- og næringsattraktivitet. Det er store muligheter for å utvikle/tilby attraktive boligtomter og attraktive næringsområder. Ringeriksregionen har også et rikt kulturtilbud og er en attraktiv region for besøkende året rundt. For Ringeriksregionen samlet har regionens bosteds- og besøksattraktivitet i beskjeden grad bidratt til innflytting og befolkningsvekst. For å få full utnyttelse av potensialet, må det satses sterkt på de tilgjengelige arealene for boliger og næring, samt tilhørende infrastruktur som vei, bane, strøm og fiber. Ny E16 og Ringeriksbanen vil være sentralt i denne sammenheng.

Mange regioner har som følge av sin bostedsattraktivitet, opplevd stor innflytting av befolkningsgrupper med attraktiv kompetanse for næringslivet. I neste omgang har dette økt regionens næringsattraktivitet og bidratt til økt etablering av virksomheter med behov for denne typen kompetanse.

Figur 1: Attraktivitetsmodellen fra Telemarkforskning

Modell som viser de ulike elementer i attraktivitetsbegrepet:

NÆRINGSATTRAKTIVITET	BESØKSATTRAKTIVITET	BOSTEDSATTRAKTIVITET	KUNNSKAPSMILJØER
<ul style="list-style-type: none"> • Tilgjengelige næringsarealer • Andel og vekst i basishæringene • Infrastruktur, kollektivtilbud • Tilgang på kompetent arbeidskraft • Høy arbeidsmarkedsintegrasjon • Stedlige goder, tilbud, tjenester, bygninger • Arealberedskap • Kommunale tjenester 	<ul style="list-style-type: none"> • Gode steds-kvaliteter og sosiale møteplasser • Godt handelstilbud • Godt opplevelses-tilbud • Godt og bredt kulturtilbud • Stedlige goder, tilbud, tjenester, bygninger 	<ul style="list-style-type: none"> • Boligmarked, tilbud, priser, omfang • Kommunale tjenester av høy kvalitet • Idrettslag, kulturskole og friluftsmuligheter • Høy og god skole- og barnehagedekning • Sterk frivillig sektor • Identitet og stedlig kultur, åpenhet, toleranse, raushet og samarbeidsånd 	<ul style="list-style-type: none"> • Omfattende samarbeid mellom akademia og næringsliv • Gode tilbud for etter- og videreutdanning • Veletablerte forskningsmiljøer • Høyt utdanningsnivå • Delingskultur

Figur 2: Fire områder som utgjør grunnlaget for attraktivitet og som preger vårt omdømme.

1.2 Utvikling og oppfølging av næringspolitisk strategi

UTVIKLING AV STRATEGIEN

Et omfattende fakta- og kunnskapsgrunnlag ligger til grunn for målene og de strategiske satsingsområdene for næringspolitikken. Målet med næringspolitikken betinger også en stor innsats på andre områder enn de prioriterte satsingsområdene i strategien. Vei og bane, omdømme og attraktivitet, byutvikling, landbruk og reiseliv samt en bærekraftig næringsutvikling, legger også premisser for den næringspolitiske strategien.

De strategiske satsingsområdene bygger på:

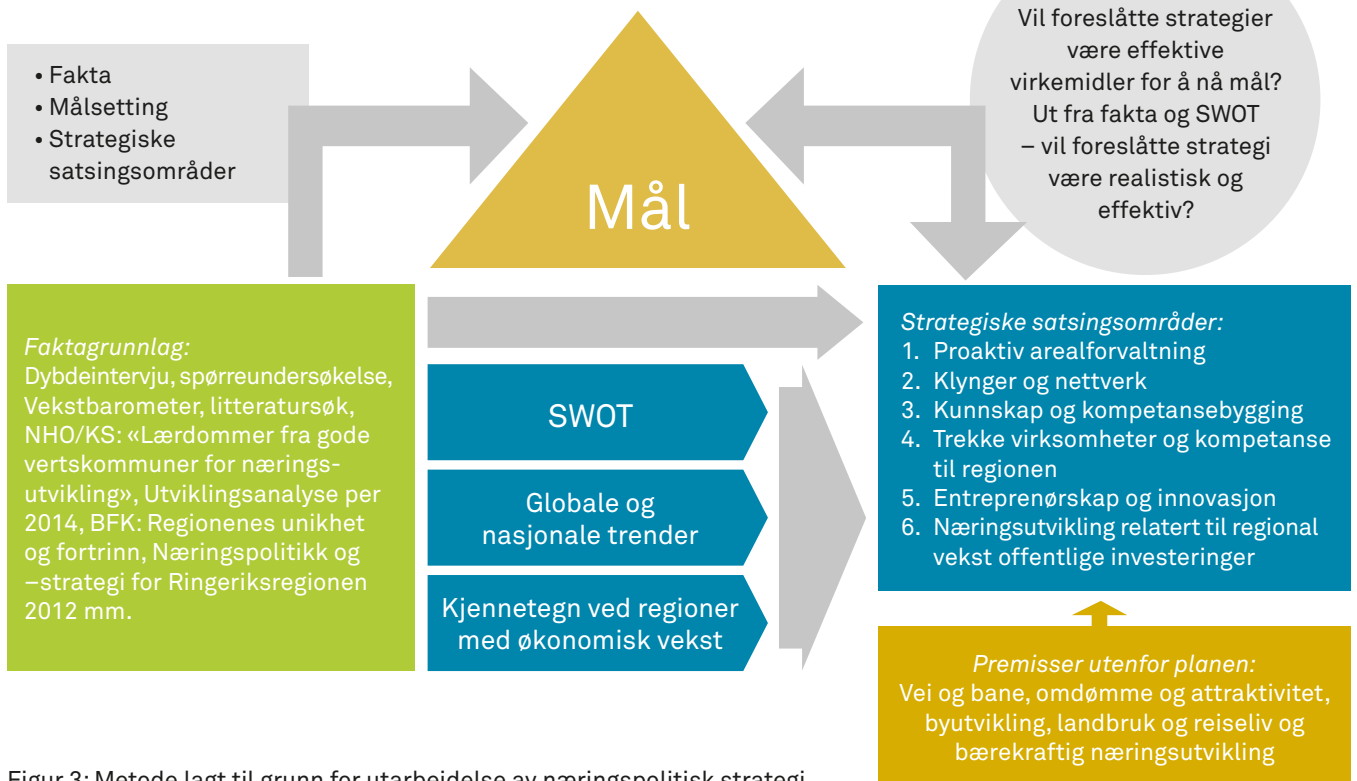
- en SWOT-analyse som gir et samlet bilde på Ringeriksregionens styrker, svakheter, muligheter og trusler,
- seks globale trender som forventes å prege næringsutviklingen i regionen,
- kunnskap om kjennetegnene på regioner med vekst.

De seks strategiske satsingsområdene er viktige for å nå målene med næringspolitikken.

Næringspolitisk strategi Ringeriksregionen

- strategimodell for prioriteringer, diskusjon og vurderinger

Figur 3: Metode lagt til grunn for utarbeidelse av næringspolitisk strategi

OPPFØLGING AV STRATEGIEN

Næringspolitisk strategi for Ringeriksregionen bygger på det mangfold og muligheter som ligger i regionen med felles mål og strategiske satsingsområder. Næringspolitikken må være langsiktig, forutsigbar og tilpasset nasjonale og internasjonale utviklingstrekk. Det er en forutsetning at kommunene legger strategien til grunn for det kommunale arbeidet med næringsutvikling, og at kommunene forplikter seg gjennom egne handlingsplaner innenfor de strategiene som er relevant for egen kommune. Strategien åpner for et betydelig handlingsrom for kommunale prioriteringer og satsinger relatert til kommunenes egne ressurser, muligheter og politiske prioriteringer.

For kommunenes del vil arbeidet med strategien og de kommunale handlingsplanene følges opp og samordnes gjennom regionalt næringssteam. I tillegg er en rekke aktører fra næringslivet og deltakere i Luna Arena for næringsutvikling og vekst involvert i arbeidet. Aktørene vil ha sentrale roller i gjennomføringen av strategien.

For å lykkes med å nå målene i Næringspolitisk strategi, er det viktig å følge opp med konkretisering av ansvar, roller og oppgaver.

Kommunale myndigheter, folkevalgte og næringslivet er målgruppene for strategien. Det er de som skal og kan følge opp så målene blir nådd.

VISJON OG MÅL FOR NÆRINGSUTVIKLING FRA KOMMUNEPLANENE

Alle kommunene ønsker å tiltrekke seg nye, og bevare eksisterende næringsaktører. Målet er å sikre flere arbeidsplasser, som igjen vil tiltrekke flere innbyggere og besøkende. Samfunnsdelen i samtlige kommuneplaner viser til at næringsutviklingen skal skje med fokus på bærekraft, samhandling mellom næringsliv, innbyggere og det offentlige. Kommunene skal være tilretteleggere for næringsutviklingen og utnytte sine strategiske plasseringer for å nå målene om å tiltrekke seg næringsaktører, relevant kompetanse og flere besøkende. Næringsutvikling og stedsutvikling henger sammen, og kommuneplanenes samfunnsdel har derfor et stort fokus på å øke bostedsattraktiviteten parallelt med å jobbe for et robust og variert arbeidsmarked.

Med kommuner fra 2 200 innbyggere til drøye 31 000 innbyggere, ulik demografisk sammensetning, ulik geografisk størrelse og ulik næringsstruktur, er det også ulike forutsetninger for utvikling av næringslivet i regionen. Kommunene har likevel et stort potensial for å oppnå høyere verdiskaping ved å samarbeide om de mulighetene som finnes i regionen. Det er enighet om at strategien uttrykker en helhetlig satsing og ønske om samarbeid mot felles mål. Strategien bygger på at den enkelte kommune prioriterer satsinger på bakgrunn av egne forutsetninger og muligheter, noe som vil bygge opp under regionens samlede mål for næringsutvikling.

1.3 Kommunenes muligheter for tilrettelegging for næringsutvikling

Kommunen prioriterer aktiviteter med høy effekt og påvirkning på næringsutviklingen.

Kommunens mulighet for å påvirke vil være størst for det strategiske satsingsområde «proaktiv arealforvaltning og optimal bruk av tilgjengelige arealer». Figuren (4) viser også at denne aktiviteten er meget viktig for næringsutviklingen. Premissene for næringsutvikling, som ligger utenfor strategiens definerte satsingsområder, er også lagt inn og merket med gult i figuren. Dette er forhold som legges til grunn for næringsstrategien og som viser at bo- og besøksattraktivitet, byutvikling, omdømme og infrastruktur (vei og bane), er viktig for næringsutviklingen. Dette er også områder hvor kommunene har store muligheter for å påvirke utviklingen.

Satsingsområdet «Trekke virksomheter til regionen» overlapper i fire hjørner med arealforvaltning, klynger og nettverk, entreprenørskap og kunnskap. Dette understreker viktig-

heten av god samordning og samhandling på disse områdene. I dialogen med virksomheter som vurderer å etablere seg i Ringeriksregionen, er det avgjørende at arealsituasjonen er klarlagt. De samme virksomhetene skal også kunne styrke og videreutvikle eksisterende klynger og nettverk og kunne bli sentrale drivere for vekst i nye næringsklynger.

All aktivitet som styrker regionens samlede kunnskap og kompetanse må ses i sammenheng med det kompetansebehovet næringslivet i regionen har i dag og det behovet næringslivet i regionen forventes å få i årene som kommer. Entreprenørskap, endringskompetanse og innovasjon er viktig for å videreutvikle eksisterende næringsliv og kan bidra til en dreining av næringsstrukturen i retning av flere arbeidsplasser og høyere verdiskaping.

» All aktivitet som styrker regionens samlede kunnskap og kompetanse må ses i sammenheng med det kompetansebehovet næringslivet i regionen har i dag.

2. PREMISSER FOR NÆRINGSUTVIKLINGEN

De premisser som omtales i dette kapittelet, bør ses på som selvstendige strategier og som forutsetninger for å kunne lykkes med næringsstrategien.

2.1 Vei og bane

Det er bred politisk oppslutning om at Ringeriksbanen og nye E16 Sandvika til Hønefoss vil bli realisert og stå ferdig rundt 2030. Ny veg fra Olimb til Eggemoen og videreføring til Nymoen, styrker regionen ytterligere som et sentralt kommunikasjonsknutepunkt. For å bidra til å skape vekst i hele regionen, er det viktig å legge til rette også for persontrafikk på Randsfjordbanen og oppgradere RV350 mellom Hokksund og Hønefoss. En sømløs overgang mellom Randsfjordbanen og Ringeriksbanen vil styrke kollektivtilbudet. En samlet reisetid med tog på rundt 60 minutter mellom Vikersund og Oslo bør være et mål. Dette gir økte muligheter for næringsutviklingen i regionen. Ny infrastruktur gir tilgang på kompetansen i Oslo-regionen på en helt annen måte enn i dag. Det gir også muligheter for å tenke enda mer offensivt om næringsutvikling og nyetableringer.

Det aktive påvirkningsarbeidet og det regioninterne arbeidet med tilrettelegging, koordinering og utvikling, må videreføres i hele perioden.

2.2 Omdømme og attraktivitet

Det betyr lite hvor god regionen er til å legge til rette for vekst dersom omverdenen ikke kjenner til det. Regionen må derfor parallelt med en aktiv næringspolitikk også drive et aktivt omdømmearbeid. Et godt omdømme er avgjørende for å nå strategiske mål. For regionen, den enkelte kommune og virksomhetene er et godt omdømme et konkurransefortrinn. Omdømme er summen av hvordan omverdenen ser på regionen. Omdømme er et resultat av kommunikasjon med mange aktører på alle nivåer, fra den enkelte innbygger til kommuneledelsen. Et vellykket omdømmearbeid handler om å få kommunene, næringslivet og innbyggerne til å jobbe sammen om utvikling i en felles retning over tid. Næringspolitisk strategi gir en slik retning.

Regionen har allerede mange sterke merkevarer, særlig innen reiseliv og turisme. Disse virksomhetene trekker alene hundretusener av besøkende til regionen. Gode opplevelser og erfaringer spres til venner og kolleger. Ringeriksregionen har som helhet moderat synlighet og et utydelig omdømme. Det er mange kvaliteter som er underkommunisert. Derfor er det viktig å erkjenne betydningen av de næringene som over mange år har lyktes med å bygge et positivt omdømme.

Valg av merkevarer er et ledd i en omdømmestrategi. Det handler om at regionen bestemmer seg for flere kvaliteter som den ønsker å være kjent for, og som vil bidra til å bygge opp under målene i næringspolitisk strategi om å skape flere arbeidsplasser med høyere verdiskaping. Det pågående Omdømme – Merkevarerprosjektet i regi av Framover Sammen, vil gi innspill til det videre arbeidet med en merkevarerstrategi for regionen. Reiselivet har utvilsomt stor besøksattraktivitet, men hva må til for at denne attraktiviteten i økende grad skal spille en rolle for bo- og næringsattraktiviteten i regionen?

Det må jobbes langsiktig med å styrke assosiasjonene til Ringeriksregionen knyttet til de satsingene som nå gjøres i næringspolitikken. Ringeriksregionens merkevarer og omdømme må utvikles rundt fremtidens næringsliv på Ringerike og de næringer og virksomheter som i størst grad kan forventes at skal bidra til vekst. Dette er et spørsmål som vil være viktig å svare ut i det videre arbeidet med næringspolitisk strategi.

Et positivt omdømme vil være et resultat av handling. Kommunenes møter med næringsaktører er avgjørende for å lykkes. Profesjonell håndtering, rask og korrekt saksbehandling og tilgjengelig kompetanse utgjør forutsetninger

for å lykkes. Et førsteinntrykk danner ofte grunnlaget for videre kommunikasjon, som igjen gir muligheten til å etablere en relasjon. Godt omdømme er en følge av gode relasjoner. Og i motsetning til materielle verdier, består et godt omdømme av verdier og egenskaper som er vanskelige å bytte ut og etterligne.

Internasjonale studier viser at verdien av et godt omdømme er enorm – enten du måler i kundelojalitet, markedsandeler eller i kroner og øre.

I arbeidet med å utvikle næringslivet erkjenner vi at det ikke er lett å skille skarpt mellom nærings-, besøks-, bosteds- og kunnskapsattraktivitet. En forutsetning og nødvendighet for å lykkes med den næringspolitiske strategien er at det arbeides aktivt med å styrke alle attraktivitetsområdene.

” Ved å øke attraktiviteten skaper vi mer vekst enn forventet, ut fra stedets strukturelle betingelser for vekst.

2.3 Byutvikling og Hønefoss som regionsenter

Ulike studier viser at regioner med vekst har et regionsenter som sentral drivkraft og vekstimpuls for regionen som helhet. Hønefoss er regionsenteret i Ringeriksregionen. Et premiss for næringspolitisk strategi er at gjeldende byutviklingsstrategi for Hønefoss 2018–2040, følges opp. Den viser hvordan Hønefoss skal rigges for vekst og hvordan byen skal være drivkraft og vekstimpuls for utviklingen av hele regionen.

Rapporten «Lærdommer fra gode vertskommuner for næringsutvikling» (som vil bli omtalt mer inngående under kapittel 3.1) peker på byutvikling som et svært sentralt element for næringsutvikling:

- Utvikling av sentrumsområder er nøkkelen til vekst i kunnskapsintensive og servicerettede virksomheter.
- Attraktive sentrumsområder skaper økt bolyst.
- Bolyst er viktig for å tiltrekke seg arbeidskraft og virksomheter.
- Større virksomheter vil kreve nærhet til et regionsenter med urbane kvaliteter som universitet, sykehus, flyplass, gode samferdselsløsninger, gode muligheter for handel, opplevelser med mer.

Hønefoss som regionsenter og sentral drivkraft for næringsutvikling vil bidra til vekst i hele regionen. Dette forutsetter et tett samarbeid om arealplanlegging til nærings- og boligbygging, samferdsel, næringsutvikling og øvrig samfunnsutvikling. Gode samferdselsløsninger er viktig for Hønefoss som regionsenter. Skal Hønefoss styrke sin posisjon som regionsenter, må samferdselsløsningene for vei og bane til og fra Hønefoss bli bedre.

” Et premiss for næringspolitisk strategi er at gjeldende byutviklingsstrategi for Hønefoss 2018–2040, følges opp.

2.4 Landbruk og reiseliv

Landbruk og reiseliv er to viktige næringer i Ringeriksregionen. Gjennom Hadeland Glassverk, Kistefos-Museet og Blaafarveværket har regionen flere av landets mest besøkte turistattraksjoner. Landbruk og reiseliv er også høyt prioritert politisk i flere av kommunene. Vikersfjell og Norefjell er det nærmeste fjellområdet til Oslo med et stort antall reiselivsvirksomheter og fritidsboliger. Landbruk og reiseliv er viktig både for å ta vare på kulturlandskapet og holde naturen i hevd, men også for å beholde en høy bo- og besøksattraktivitet. Dette er viktig for å kunne beholde og rekruttere kompetent arbeidskraft til regionen.

Variert matproduksjon i området er viktig for beredskap, mangfold og kulturlandskap. Det gir muligheter for nye satsninger som lokale spesialiteter og serveringstilbud. Grønt Fagsenter på Buskerud videregående skole, avdeling Buskerud i Modum, er en arena for utvikling av landbruket med det grønne skiftet som basis. Senteret er interessant på nasjonalt nivå, noe som kan videreutvikles og bety nye arbeidsplasser.

For Krødsherad er Norefjell avgjørende for fortsatt næringsutvikling og vekst i kommunen. Eiendomsutvikling og tjenester utvikles for et stadig større antall mennesker som tilbringer helger og ferier i fritidsboliger på fjellet.

Ringerike er blant landets største skogbrukskommuner. Hole har gode naturgitte forutsetninger for spesialisert landbruksproduksjon. Rundt åtte prosent av Vikens samlede jordbruksareal og hele 17 prosent av det produktive skogbruksarealet i Viken, ligger i regionen.

Målet for næringspolitisk strategi er å bidra til å skape flere arbeidsplasser og høyere verdiskaping. En økt satsing på landbruk vil i beskjedne grad skape nye lokale arbeids-

» Landbruk og reiseliv er viktig både for å ta vare på kulturlandskapet og holde naturen i hevd, men også for å beholde en høy bo- og besøksattraktivitet.

plasser for kommunenes innbyggere. En viss mulighet for økt verdiskaping ligger i naturgitte forutsetninger for spesialisert landbruksproduksjon i deler av regionen, som for eksempel i Hole.

Reiselivsnæringen er viktig for norske kommuner. Det er flere grunner til dette: Næringen er arbeidsintensiv, spredt relativt jevnt over hele landet, sysselsetter svært mange unge og har en høy andel ansatte med minoritetsbakgrunn. Reiseliv er derfor en viktig kilde til kommunale skatteinntekter og kan bidra til å redusere kommunale utgifter. Reiselivet er svært viktig i kommuner hvor variasjonen i næringslivet er liten og mulighetene for næringsliv med høyere verdiskaping, er begrenset. Kommunene i Ringeriksregionen har gode forutsetninger for å skape arbeidsplasser i andre næringer med et høyere innslag av lokal arbeidskraft og verdiskaping. En økt satsing på reiseliv vil i beskjedne grad bidra til flere arbeidsplasser for personer bosatt i regionen.

Reiselivsnæringens produktivitet – målt som verdiskaping per ansatt – er betydelig lavere enn gjennomsnittet i norsk næringsliv. Sammenlignet med prosessindustrien og sjømatnæringen i Norge er forskjellen i produktivitet enda høyere. I 2017 sto hver ansatt i sjømatnæringen og prosessindustrien bak en verdiskaping på henholdsvis 2,2 millioner kroner og 1 million kroner, mens hver ansatt i reiselivsnæringen sto bak en verdiskaping på 0,45 millioner kroner. En av årsakene til den store forskjellen er at reiselivet har en svært høy andel sesong- og deltidsansatte. Verdiskapingen per årsverk vil derfor være noe høyere.

Dette gir to hovedpoenger:

- Reiselivsnæringen i Ringeriksregionen står i dag for en viss verdiskaping, arbeidsplasser og bidrar betydelig til besøks- og bostedsattraktivitet.
- Kunnskapsgrunnlaget for næringspolitisk strategi tilsier at reiselivsnæringen ikke vil være blant de viktigste næringene å satse på for å nå målene om å skape flere arbeidsplasser og øke verdiskapingen i hele regionen.

Reiselivsnæringene er viktige for regionens omdømme, besøksattraktivitet og bostedsattraktivitet. En premisse for næringspolitisk strategi er at kommunene gjennom egne prosesser og planer arbeider for å styrke landbruks- og reiselivsnæringen, gjerne med egne planer for reiseliv og for landbruk. Dette arbeidet bør ikke ta opp ressurser eller gå på bekostning av aktiviteter forankret i Næringspolitisk strategi. Alt som svekker den samlede satsingen på utviklingen i tråd med strategien, vil kunne svekke mulighetene for økt privatøkonomisk velferd og økt kommunal-økonomisk handlingsrom.

Oppfølgingen av Næringspolitisk strategi må skje i et regionalt perspektiv. Kommunenes ulike prioriteringer av aktiviteter må sees i lys av de enkelte kommuners muligheter og utfordringer. Strategien åpner for et betydelig mulighetsrom for de enkelte kommunene for å ivareta egne næringsmessige interesser og politiske prioriteringer.

2.5 Bærekraftig næringsutvikling

Bærekraftig næringsliv som satsingsområde brer om seg over hele verden. Stadig flere etterspør og velger produkter og tjenester som møter bærekraftutfordringene offensivt. De bedriftene som kan dokumentere og levere bærekraftige produkter og tjenester, vil ha et konkurransefortrinn i kampen om kundene.

Etter hvert kan dokumentert bærekraft bli et minstekrav for å bli vurdert som leverandør. Allerede nå er det kunder som bevisst velger Miljøsertifiserte leverandører med for eksempel Miljøfyrtårn-merking eller ISO-sertifisering.

Turoperatører blir stadig oftere spurt om destinasjonene er Miljømerket. Dette var bakgrunnen for at Visit Norefjell søkte Innovasjon Norge om å bli merket som Bærekraftig Destinasjon, noe de fikk etter en treårig prosess. Visit Innlandet er i gang med tilsvarende prosesser, noe som betyr at mange av reiselivsbedriftene i Ringeriksregionen vil bli miljøsertifisert.

Det er viktig at hele næringslivet tenker bærekraft i den videre utvikling av Ringeriksregionen ved å følge opp:

- hva bærekraft betyr for utviklingen av egen næring og utvikling av samfunnet generelt,
- FNs 17 overordnede bærekraftsmål.

Det er ikke forventet at noen kan bli 100 prosent bærekraftige, men det er viktig at man har en forståelse av hvilke måleparameter som kan gjelde egen bedrift og hvordan man kan legge en plan for å bli bedre.

Dersom næringslivet og kommunene arbeider sammen om utvikling i retning bærekraftsmålene, kan Ringeriksregionen bli en foregangsregion.

” De bedriftene som kan dokumentere og levere bærekraftige produkter og tjenester, vil ha et konkurransefortrinn i kampen om kundene.

3. FAKTA SOM GRUNNLAG FOR NÆRINGSPOLITISK STRATEGI

Næringspolitisk strategi bygger på fakta. Faktagrunnlaget er brukt for å identifisere gode strategier som bygger opp under målene for næringspolitikken. SWOT-analysen forteller hvilke styrker, svakheter, muligheter og trusler Ringeriksregionen har for vekst og næringsutvikling.

Når kommunene skal følge opp strategien er det viktig at de bygger på:

- fakta som kjennetegner gode vertskommuner for næringsutvikling,
- globale og nasjonale trender for vekst og kompetansebehov
- næringsers ulike egenskaper med hensyn til verdiskaping og sysselsetting,
- SWOT-analysen.

3.1 Gode vertskommuner for næringsutvikling

I 2021 publiserte KS og NHO rapporten «Lærdommer fra gode vertskommuner for næringsutvikling». Den tok utgangspunkt i å identifisere hva som kjennetegner en god vertskommune og hvilke barrierer som foreligger for å ta en rolle som god vertskommune. Rapporten gir også svar på hvilke tiltak som bør iverksettes for å styrke kommunal sektor som aktiv næringsutvikler og hva som kreves fra næringslivets side for å fungere som en god samarbeidspartner. I rapporten er det tatt utgangspunkt i 17 kommuner der næringsutviklingen har vært gunstigere enn hva befolkningsutviklingen skulle tilsi. På tross av kommunenes ulike geografi, stedlige fortrinn og næringsmessige tyngdepunkt, ble det identifisert flere momenter som de gode vertskommunene hadde felles. Dette er lærdom vi i Ringeriksregionen tar med oss i arbeidet videre.

” I rapporten er det tatt utgangspunkt i 17 kommuner der næringsutviklingen har vært gunstigere enn hva befolkningsutviklingen skulle tilsi.

Gode vertskommuner:

- ser næringsutviklingsarbeidet som en del av kommunens arbeid for gode lokalsamfunn og som en kilde til positiv befolkningsutvikling,
- identifiserer egne geografiske og næringsmessige fortrinn og utfordringer, og legger disse til grunn for faktisk handling,
- er opptatt av forutsigbarhet ved å utvikle og holde fast på en langsiktig strategi for næringsutvikling,
- sørger for at arbeidet er godt forankret i både kommunens administrative og politiske ledelse,
- har god dialog med relevante næringsaktører både på administrativt og politisk nivå i egen kommune,
- involverer lokalt næringsliv i den strategiske planleggingen,
- legger til grunn en bred innfallsvinkel til næringsutviklingsarbeidet på tvers av kommunale sektorer.

En viktig faktor som både kommuner og næringslivet peker på, er tillit: Tillit mellom administrasjon, ordførere og bedrifter. Tillit skapes gjennom handling over tid, blant annet med konkrete mål og tiltak som blir gjennomført. Et annet viktig stikkord er forutsigbarhet. I praksis handler det om at de langsiktige målene blir fulgt opp.

3.2 SWOT-analyse for Ringeriksregionen

Oversikten viser hvilke styrker, svakheter, muligheter og trusler Ringeriksregionen legger til grunn for næringsutviklingen. SWOT-analysen er basert på kunnskapsgrunnlaget USN har utarbeidet i forbindelse med næringspolitisk strategi.

STYRKER

Den største styrken er nærheten til Oslo, som gir økte muligheter for en høyere integrasjon med næringslivet. Nasjonal og internasjonal forskning viser at veksten i arbeidsplasser, verdiskaping, lønnsomhet og befolkning tiltar med redusert reisetid til de store økonomiske kraftsentrene i et land.

SVAKHETER

Svakheterne er et lavt utdanningsnivå, en for lav andel kunnskapsbedrifter og for få virksomheter med høy verdiskaping. Mange unge med attraktiv kompetanse velger jobber og bosted i Oslo. Regionen er beskjedent representert i nasjonale politiske organer (Storting og regjering) og i de store selskapene. Regionen har utfordringer med kompetanse og ressurser for å lykkes med nødvendig omstilling og nyetablering. Samtidig kan regionen risikere å ikke nå frem i viktige næringsmessige og politiske prioriteringer av betydning for regionens vekst og utvikling

MULIGHETER

De største mulighetene for vekst ligger i regionens plassering sentralt på det befolkningsrike Østlandet og de for-

sterkede mulighetene som ny infrastruktur gir. Regionen trenger flere arbeidsplasser og høyere verdiskaping. For å lykkes med dette må flere virksomheter etableres i regionen enten gjennom utvidelse i eksisterende næringsliv eller ved nyetableringer. Det må også legges til rette for næringsetablering, kunnskaps- og kompetanseheving.

TRUSLER

En stor trussel for næringsutvikling og vekst ligger i et lavt entreprenørskap og beskjeden gründervirksomhet i næringer med høye verdiskaping. Dersom næringsliv i regionen ikke lykkes i større grad med å utvikle nye produkter og lønnsomme virksomheter, blir det svært vanskelig å nå målet om vekst i arbeidsplasser og høyere verdiskaping.

Manglende tilgang på strøm fra riksnettet sammen med en ikke optimal arealdisponering, representerer en trussel for næringsutviklingen i regionen. Dersom kommunene ikke forvalter sin rolle knyttet til næringsutvikling og stiller med riktig kompetanse og kapasitet for næringsutvikling, vil det også være en trussel mot å utvikle arbeidsplasser og næringer regionen har naturlige forutsetninger for.

Konklusjonen på SWOT-analysen er at regionen har gode muligheter for ny vekst i arbeidsplasser og verdiskaping: En vekst som vil være avgjørende for at Ringeriksregionen også i årene som kommer skal være et godt sted å bo, jobbe og drive næringsvirksomhet.

Figur 5: SWOT-analyse for Ringeriksregionen

STYRKER

- Nærhet til Oslo, Gardermoen og Drammen
- Samferdselsknutepunkt
- Tilgang til ren energi, kraftoverskudd og store grus og skogressurser
- Stor tilgang til attraktive arealer for nærings- og boligformål
- Moderne flyplass
- Variert natur, attraktiv for landbruk, reiseliv, besøk og bosetting
- Har lokale næringslivsaktører med bransje og lokal-kunnskap med vilje og evne til å investere i regionen
- Hønefoss som regionhovedstad med universitet, sykehus og sentrale tilbud viktig for større virksomheters lokaliseringvalg
- Mange lokale bygg- og anleggsvirksomheter
- Hønefoss er handelsbyen for et stort omland
- Konkrete planer som gir forutsigbarhet og retning i utviklingen av Hønefoss som regionsenter
- Et blomstrende frivillig og kommersielt kulturliv
- Viktig reiselivsdestinasjon
- Arbeidskraft med industri og prosesskompetanse
- Nærhet til Oslo gir stor tilgang til høy kompetanse
- Regional samordning av næringsutvikling

SVAKHETER

- En aldrende befolkning
- Lavt utdanningsnivå
- Svak befolkningsvekst
- For svakt representert nasjonalt næringsmessig og politisk
- Lavt kommunaløkonomisk handlingsrom
- En for lav andel av næringer med høy verdiskaping
- Lav andel kunnskapsbedrifter
- Ungdom med attraktiv kompetanse trekker mot Oslo og andre byer med mer interessante arbeidsplasser
- Lav tilgang til spisskompetanse for høyteknologiske næringer
- For dårlig vei og baneforbindelse til Oslo samt fremkommelighet i Hønefoss
- Lite bruk av offentlig nasjonalt virkemiddelapparat
- Beskjedent samarbeid mellom næringsliv og FOUI
- Lav høyteknologisk anerkjennelse
- Uklarhet i reguleringssaker
- Lav oppmerksomhet på klyngedannelser
- Beskjeden tilgang til byggeklare næringsarealer i deler av regionen
- Mangel på eneboligtomter
- Svakt omdømme

INTERNE

MULIGHETER

- Ringeriksbanen og ny E16
- Veg og bane Hokksund Roa
- Regionforstørring med større næringsmessig og sosialt mangfold
- Økt boligbygging og sentrumsutvikling som følge av stor befolkningsvekst
- Tettere integrering med næringslivet i Oslo-regionen bidrar til høyere regional produktivitet, vekst og verdiskaping
- Etablering av virksomheter med høyere verdiskaping som følge av raskere reisevei til Oslo og Bærum
- Tilgang til høy kompetanse gjennom personer som i dag pendler ut
- Tilgang til høy kompetanse gjennom personer som i fremtiden pendler inn
- Styrket samhandling mellom næringsliv og universitet
- Etablering av kraftkrevende industri
- Tydeligere posisjon i region Stor-Oslo
- Ta en posisjon i det grønne skiftet
- Vekst gjennom klyngedannelser
- Større mulighet til å beholde og tiltrekke unge mennesker
- Godt etablerte turistattraksjoner

TRUSLER

- Lavt entreprenørskap og gründervirksomhet i næringer med høy verdiskaping
- Manglende tilgang til strøm fra riksnettet
- En ikke optimal arealdisponering av nærings- og boligarealer
- Dersom kommunene ikke forvalter sin rolle knyttet til næringsutvikling samt kompetanse og kapasitet i kommunal forvaltning
- Industriproduksjonen automatiseres, robotiseres og får et høyere teknologi og tjenesteinnhold
- Industrisyssetningen vil ikke øke uten nyetableringer
- Kompetansesamfunnet er på veg
- Attraktive nærings- og boligarealer står ubenyttet
- Handelslekkasje
- Varehandelen må fornye seg for ikke å tape markedsandeler
- Internasjonal konkurranse
- Tiltakende takt i teknologisk utvikling og i det digitale skiftet
- Nye strukturer for hvordan virksomheter omsetter varer og kommuniserer med kunder og leverandører
- Attraktive virksomheter velger bort Ringeriksregionen
- Økt utpendling ved kortere reisevei til Oslo
- Forsinkelser i utbygging av Ringeriksbanen og E16

EKSTERNE

3.3 Globale og nasjonale trender for vekst og kompetansebehov

GLOBALE TRENDER

Næringsutviklingen i Ringeriksregionen blir et resultat av hvor godt regionen legger til rette for vekst, men vil også i stor grad bli et resultat av hvilke nasjonale og internasjonale utviklingstrekk og trender som blir dominerende i årene som kommer. Innsikt og kunnskap om nye trender gir oss avgjørende muligheter til ny vekst og utvikling.

De folkevalgtes evne til å navigere og ta riktige valg er helt avgjørende for næringsutviklingen. Politisk initiativ og mot er derfor viktige forutsetninger for planen.

I valget av strategiske satsingsområder er det spesielt lagt vekt på betydningen som den teknologiske utviklingen og digitaliseringen får for næringsutviklingen i regionen. Kunnskapsgrunnlaget viser at internasjonal handel og produksjon stadig skjer gjennom nye og skiftende forretningsmodeller og distribusjonskanaler. I utviklingen av næringslivet i Ringeriksregionen vil dette være globale trender og utviklingstrekk det er særlig grunn til å ta hensyn til.

Det grønne skiftet er både en forretningsmulighet og en rammebetingelse som vil påvirke det regionale næringslivet i økende grad. Regionens fortrinn innen det grønne skiftet er svært gode for eksempel gjennom skog- og jordressurser, tilgang til nok fornybar energi og teknologi.

» Regionens fortrinn innen det grønne skiftet er svært gode for eksempel gjennom skog- og jordressurser, tilgang til nok fornybar energi og teknologi.

HVA VET VI OM DET NYE NÆRINGSLIVET OG KOMPETANSEBEHOVET?

Tilrettelegging for vekst i eksisterende og etablering av nye virksomheter i regionen krever innsikt i hva som er det fremtidige og «nye» næringslivet, og hvilken kompetanse som kreves.

Det nye næringslivet er:

- Stiavhengig:
Omstilling skjer der man allerede er sterke.
- Kompetansebasert:
Omstilling skjer der det er klyngefortrinn.
- Markedsdrevet:
Omstilling skjer der det er høy markedsvekst.
- Disruptiv (forstyrrende):
Omstilling skjer der gamle forretningsmodeller taper.
- Entreprenøriell:
Omstilling skjer der hvor entreprenører ser kommersielle muligheter.
- Bærekraftig:
Omstilling skjer der det bygges opp under en bærekraftig utvikling.

Tiltakende teknologiske endringer og det grønne skiftet gir norsk næringsliv solide utfordringer knyttet til kompetanse. Det snakkes om et voksende digitalt og teknologisk kompetansegap hvor avstanden vil øke mellom arbeidsstyrkens nødvendige og faktisk ferdigheter. I det nye næringslivet vil de ansatte ha mindre behov for manuelle og enkle kognitive (tenkning) ferdigheter, slik som for eksempel enklere rutinemessige oppgaver. En større andel av arbeidsstyrken vil i fremtiden jobbe i yrker som vil stille høyere krav til teknologiske, sosiale og emosjonelle ferdigheter. Å utvikle og ta i bruk ny teknologi vil også være viktig for å kunne møte fremtidens krav til en bærekraftig utvikling.

3.4 Kjennetegn ved regioner med vekst versus liten til ingen vekst

Følgende kjennetegn er påvist for regioner som har lyktes med å skape vekst i arbeidsplasser, sysselsetting og verdiskaping:

- Byregioner må utvikles slik at man legger til rette for vekst både i by og omland, siden det ikke kan forventes at økonomisk vekst automatisk smitter over på omlandet.
- Politikk som fremmer vekst i det eksporterende private næringslivet, gir høyere vekst.
- Andel av arbeidsstyrken med høyere utdanning forklarer mye av veksten innenfor byregioner.
- Byregioner som ligger på grensen til akseptabel pendleravstand til store byregioner, har gjennomgående lavere sysselsettingsvekst.
- Pendlingsaktivitet og arbeidsinnvandring må til for å skape vekst.
- Gunstige sosioøkonomiske kjennetegn (høy privat inntekt) ved byregionen sammenfaller med høy vekst.

3.5 Viktige næringer for sysselsetting, verdiskaping og velferd

Målet for næringspolitikken er å skape flere arbeidsplasser og øke verdiskapingen. Alt arbeid med å trekke næringsvirksomhet til regionen eller for å bygge opp under og videreutvikle eksisterende næringsliv, må skje med bevissthet om hvilke egenskaper ulike næringer har.

Næringer merket med blått har den egenskapen at de bidrar til høy sysselsetting, dekker lokale behov og bidrar til at Ringeriksregionen blir et mer attraktivt sted å bo. Næringer merket med grønt har den egenskapen at de bidrar til høyere verdiskaping, høyere inntekt, høyere skatteinngang og høyere velferd. Nærvær av virksomheter i disse bransjene bidrar også til høyere næringsattraktivitet ved at slike virksomheter leverer tjenester og varer som

kan øke produktiviteten og lønnsomheten til andre virksomheter. Virksomheter i denne gruppen vil også være avgjørende for å utvikle næringsklynger i regionen.

Næringer merket med gult er viktige for besøks og bostedsattraktivitet, men beskjeden betydning for sysselsetting, verdiskaping eller velferd.

” Et fellestrekk for de bransjene som bidrar til høyere verdiskaping, velferd og næringsattraktivitet, er at de er kunnskapsintensive. Kunnskaps- og kompetanseheving står derfor sentralt i næringspolitisk strategi.

Figur 6: Viktige næringer for sysselsetting, verdiskaping og velferd

Næringsgruppe (Nace)	Betydning for regional verdiskaping og vekst	Arbeidsintensiv	Kapitalintensiv	Vare- og tjenestintensiv	Kunnskapsintensiv	Bidrag til total omsetning i regionen
Industri	<ul style="list-style-type: none"> • Driver for verdiskaping gjennom produksjon av industriprodukter som eksporteres ut av landet eller ut av regionen • Stort bidrag til lokal sysselsetting 	Høy	Moderat/Høy	Høy	Moderat	Høy
Elektrisitet, vann, renovasjon	<ul style="list-style-type: none"> • Øker attraktiviteten til regionen for andre bedrifter gjennom infrastruktur og tjenester • Moderat bidrag til lokal sysselsetting • Svært lønnsomt over tid 	Moderat	Høy. Høye etableringskostnader	Lav, etter infrastrukturinvesteringen	Moderat/Høy	Moderat
Bygg og Anlegg	<ul style="list-style-type: none"> • Bidrar til regional vekst gjennom ny bygningsmasse og infrastruktur • Bidrar sterkt til lokal sysselsetting • Moderat lønnsomt 	Høy	Moderat/Høy	Høy	Moderat/Høy	Høy
Varehandel	<ul style="list-style-type: none"> • Genererer behov for en lokal befolkning • Stort bidrag til lokal sysselsetting • Lav lønnsomhet 	Høy	Moderat	Høy	Lav	Meget høy
Finansiering og forsikring	<ul style="list-style-type: none"> • Yter finansielle tjenester til virksomheter og privatpersoner • Lavt bidrag til lokal sysselsetting • Meget høy lønnsomhet 	Moderat	Lav	Lav	Høy	Moderat
Omsetning og drift av fast eiendom	<ul style="list-style-type: none"> • Yter forvaltningstjenester av eiendommer • Svært lavt bidrag til lokal sysselsetting • Meget høy lønnsomhet 	Lav	Høy	Meget lav	Lav	Lav/Moderat
Informasjon og kommunikasjon	<ul style="list-style-type: none"> • Bidrar til verdiskaping gjennom eksport av immateriell eiendom som programvare og tilhørende tjenester • Meget høy lønnsomhet 	Lav	Lav	Meget lav	Høy	Lav
Faglig, vitenskapelig, og teknisk tjenesteyting	<ul style="list-style-type: none"> • Bidrar til verdiskaping gjennom eksport av immateriell eiendom som programvare og tilhørende tjenester • Yter kunnskapsintensive tjenester til andre firmaer i regionen • Bidrar med det til høyer lønnsomhet i andre firmaer 	Lav	Lav	Lav	Meget høy	Meget lav
Landbruk	<ul style="list-style-type: none"> • Viktig for bosteds og besøksattraktivitet • Viktig for kulturlandskap og matvareberedskap • Potensiale knyttet til bærekraftig utvikling 	Lav	Moderat	Lav	Lav	Moderat
Reiseliv	<ul style="list-style-type: none"> • Viktig for bosteds og besøksattraktivitet • Beskjeden verdiskaping per sysselsatt 	Moderat	Moderat	Moderat	Lav	Moderat

BLÅTT

næringsgrupper er viktige for sysselsetting, dekke lokale behov, bostedsattraktivitet

GRØNT

næringsgrupper er viktige for verdiskaping, velferd, næringsattraktivitet

GULT

næringsgrupper er viktige for besøks og bostedsattraktivitet, men beskjeden betydning for sysselsetting, verdiskaping eller velferd

4. STRATEGISKE SATSINGSOMRÅDER

De strategiske satsingsområdene er et resultat av en omfattende analyse. I den strategiske næringsplanen er det identifisert og prioritert seks strategiske satsingsområder. Hvert satsingsområde bygger under målene for næringspolitisk strategi.

For hvert område er det også identifisert tilstrekkelig mulighet for påvirkning slik at det kan utvikles en hensiktsmessig regional næringspolitikk.

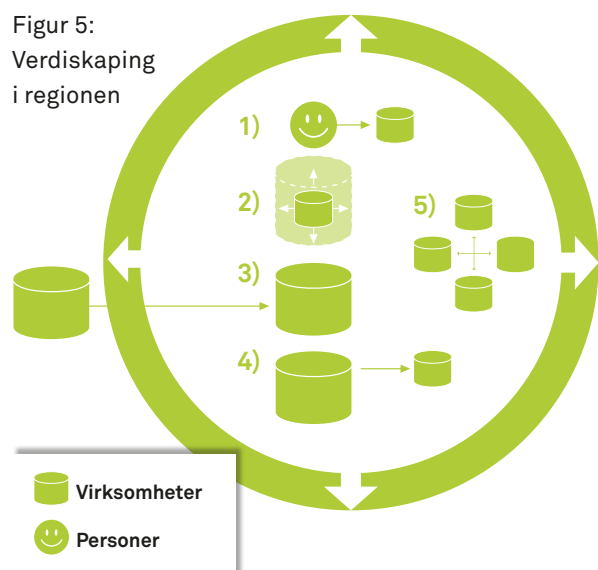
I tabellen under listes de seks innsatsområdene opp sammen med en begrunnelse og en kobling til planens overordnede mål.

#	Satsingsområde	Begrunnelse	Målområde
1	Proaktiv arealforvaltning og optimal bruk av tilgjengelige arealer	Uten tilgjengelig arealer for bosetting, næring og rekreasjon blir det ingen vekst. Dette satsingsområdet er det viktigste i planen.	En forutsetning for hele planen
2	Klynger og nettverk	Næringsklynger er en av ytterst få virkemidler for økt verdiskaping i næringslivet, som beviselig har effekt.	Større verdiskaping
3	Kunnskap og kompetansebygging	Desto høyere kunnskap og mer erfaring vi klarer å utvikle, tiltrekke oss samt bygge, desto mer attraktivt vil det være å etablere seg, og desto mer vil næringslivet vokse.	Økt skatteinngang
4	Trekke virksomheter og kompetanse til regionen	Vi kan tilrettelegge, planlegge og ønske så mye vi vil, men ingen muligheter gripes før de er kjent. Et slikt konkurransefortrinn kan vi gjøre noe med. Vi kan bygge på godt etablert struktur og erfaring.	Større verdiskaping, mer robust og variert næringsliv, flere arbeidsplasser
5	Entreprenørskap og innovasjon	Næringsaktører som fanger opp og tilpasser seg til omverdenen, trender og utviklingstrekk, vil ha et betydelig konkurransefortrinn. Denne utviklingen er økende og skjer i stadig økt tempo, og den er global. Fremtidige bedrifter skaper vi i dag for kommende markeder.	Flere arbeidsplasser, flere i arbeid
6	Næringsutvikling knyttet til regional vekst og offentlige investeringer	Der hvor de øvrige innsatsområdene i hovedsak handler om tilrettelegging og «å så frø», handler dette området om å høste. Det er en enestående mulighet som vi må gripe før andre gjør det.	Større verdiskaping, mer robust og variert næringsliv

» Strategiene skal også være robuste med hensyn til globale og nasjonale trender og utviklingstrekk som igjen vil gi både muligheter og utfordringer for regionens næringsliv.

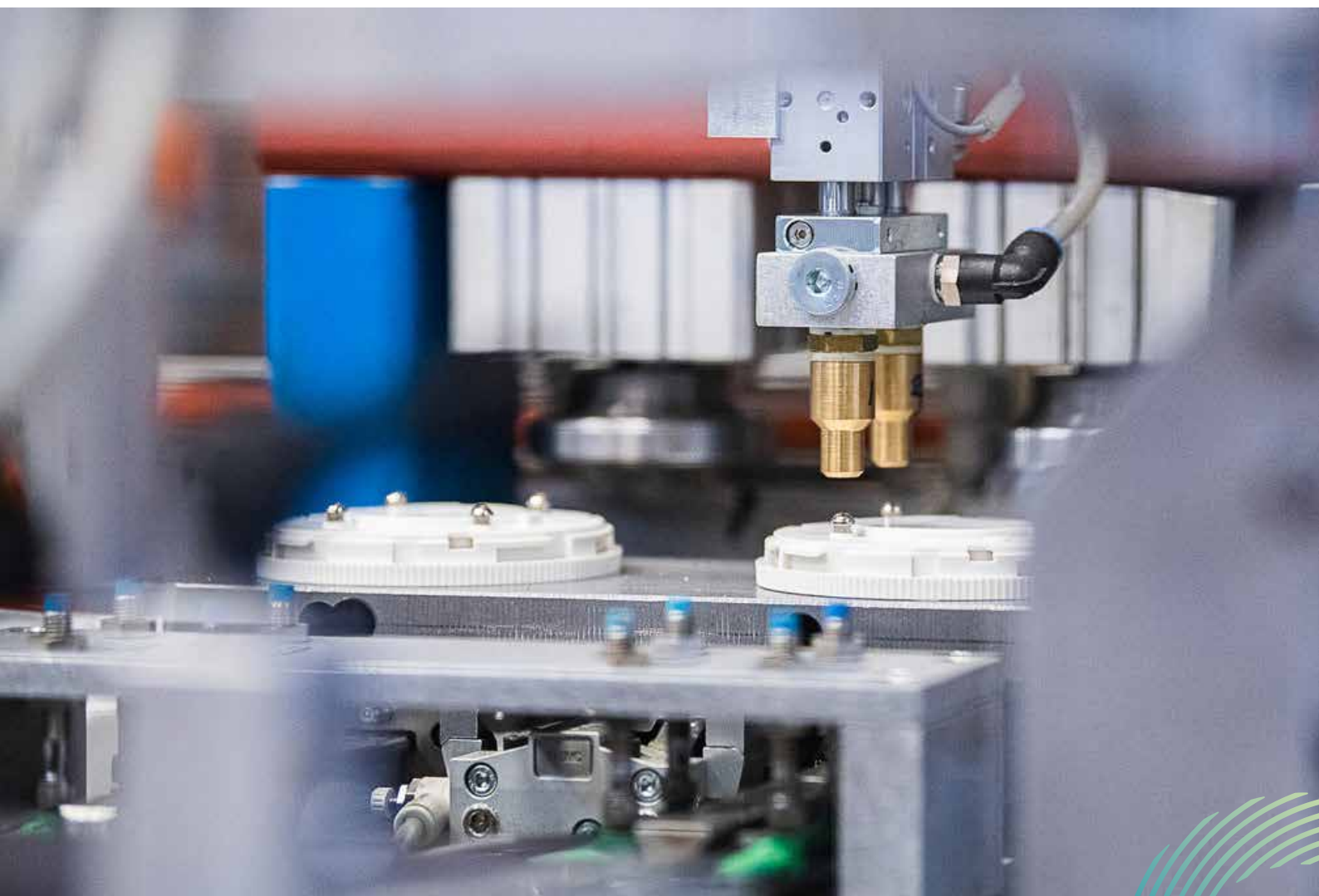
Det er også identifisert fem **premisser** for de prioriterte satsingsområdene, hvor det allerede er løpende tiltak/strategier som forutsettes videreført.

Figur 5:
Verdiskaping
i regionen

STRENGT TATT FINNES DET BARE FEM MULIGHETER:

- 1) En eller flere personer starter en bedrift
- 2) En virksomhet i regionen utvikler seg, og vokser eller generer et større overskudd
- 3) En virksomhet flytter til regionen
- 4) En virksomhet starter en ny virksomhet (knoppskyting)
- 5) En virksomhet samarbeider med annen virksomhet og blir gjennom det mer rasjonell, eller utvider samspilletts totale verdikjede

4.1 Proaktiv arealforvaltning og optimal bruk av tilgjengelige arealer

Regulering og klargjøring av attraktive arealer for næring, bosetting og rekreasjon er en forutsetning for vekst. Ringeriksregionen har betydelige arealer for både bolig- og næringsformål. Dette må utnyttes, sett opp mot det faktum at det blir stadig mindre arealer tilgjengelig så tett på Oslo.

Konkret innebærer delstrategien at kommunene er i forkant av utviklingen med å regulere og klargjøre arealer som dekker behovet til nærings- og boligformål. En optimal bruk av arealer innebærer også at arealene disponeres best mulig opp mot ønsket nærings- og befolkningsutvikling.

Det er både mulig og nødvendig at kommunene er mer aktive pådrivere for arealdisponering som sikrer arealer for fremtidig vekst. En optimal arealdisponering oppnås best ved å se arealene i en regional sammenheng og i et tett kommunalt samarbeid.

Gjennom en aktiv bruk av plan- og bygningsloven og virkemidlene som finnes i lovverket, har kommunene anledning til å styre arealbruken. Kommunene har ved aktiv bruk av de ulike arealplantypene, bestemmelser og retningslinjer, en mulighet til å styrke plan- og bygningslovens betydning for forvaltningen av arealbruken knyttet til næring, bolig, rekreasjon.

FAKTA

Samlet har de fem kommunene i regionen 4 000 dekar klar for næringsetablering. På lengre sikt vil ytterligere 1 800 dekar være tilgjengelig. På lengre sikt vil da rundt 6 000 dekar kunne brukes til næringsformål. Dette tilsvarer grovt sett arealet til 850 fotballbaner.

For å utnytte næringsmulighetene og skape vekst i hele regionen, må det også jobbes med en samordnet regional areal- og transportplan. Planen må ha ambisjoner om infrastrukturen for transport, der Hønefoss er navet som bringer folk inn i regionen. Gode transportløsninger videre til Modum, Krødsherad og Jevnaker må inngå i planen, som for eksempel en sømløs overgang mellom Randsfjordbanen og Ringeriksbanen. I tillegg til arbeids- og næringsreiser blir det svært viktig å legge godt til rette for attraktive transportløsninger for reiselivet. Regionen har gode forutsetninger gjennom sin geografiske nærhet til Oslo for bærekraftig næringsutvikling, ikke minst innen reiselivet. Særlig for Krødsherad, men også de andre kommunene, må det tas høyde for den store mengden tilreisende hvert år – året rundt.

Hva vil vi oppnå?

- Å til enhver tid ha tilstrekkelige attraktive byggeklare boligarealer som sikrer målene for befolkningsvekst.
- Å til enhver tid ha relevante næringsarealer som underbygger målene for næringsutvikling.

” Ringeriksregionen har betydelige arealer for både bolig- og næringsformål. Dette må utnyttes, sett opp mot det faktum at det blir stadig mindre arealer tilgjengelig så tett på Oslo.

HVORDAN SKAL VI FÅ DET TIL?

- Utvikle en samordnet regional areal- og transportplan,
- Sikre at kommuneplanenes arealdeler følges og oppfylles,
- Oppsøkende dialog med grunneiere for å skape grunnlag for disponering av ønskede arealer,
- Ta politisk styring der særinteresser kommer i konflikt med regional utvikling,
- Tydeliggjøre kommunenes mål, strategier og planer for næringsutvikling og arealdisponering for grunneiere og byggherrer,
- Gjennom Vekstbarometeret for Ringeriksregionen overvåke utviklingen og prioritere aktiviteter på et faktabasert kunnskapsgrunnlag
- Gi høy prioritet og sikre høy kapasitet og kompetanse på behandling av arealplaner,
- Utarbeide oversikt over egnede arealer som ikke inngår i kommuneplanen,
- Utnytte kompetansen og miljøet i Luna Arena for næringsutvikling og vekst.

4.2 Klynger og nettverk

Næringsklynger har svært stor betydning for vekst i arbeidsplasser og verdiskaping. Norsk industri i verdensklasse er utviklet gjennom klyngesamarbeid. Regionens næringsliv har samlet sett ikke nok dybde, bredde eller spesialisering innen en næring eller verdikjede til å etablere klynger med tilstrekkelig tyngde og innhold. Næringslivet har i beskjeden grad organisatorisk struktur og evner til å identifisere, absorbere og bruke nye kunnskap for ny verdiskaping i sin egen sammenheng. Dagens næringsliv er hovedsakelig transaksjonsorientert og har lite fokus på samarbeid, samskapning og innovasjon.

FAKTA:

- Engineering – og produksjonskompetanse i verdensklasse.
- Fortsatt prosessindustri kompetanse.
- Sterke eksisterende miljøer gjennom Eggemoen, Treklyngen, Kartverket, Økonomiklyngen, Universitetet og Sykehuset.
- Mange helsevirksomheter i regionen, som for eksempel Modum Bad og Vikersund Bad.
- Reiseliv med blant andre Norefjell, Vikerfjell, Blaafarveværket, Hadeland Glasverk og Kistefos-Museet.
- Naturresurser, landbruk, grus, stein og tre.
- Medlemsbedrifter i næringsklyngen Subsea Valley.
- Pågående prosesser for klyngedannelse gjennom det statlige nettverks- og klyngeprogrammet.

Ringeriksregionen har mange kunnskaps- og teknologi-virksomheter som vil kunne øke sin lønnsomhet gjennom klyngesamarbeid. Modum og Hole kommuner har mange helseinstitusjoner med et betydelig potensial for samarbeid i klynger både i og utenfor regionen. Modum Bad, Vikersund Kurbad og Ringerike sykehus er eksempler på regionale virksomheter som bør kunne dra veksler på et økt samarbeid med blant annet fagmiljøet som utvikles ved det nye sentralsykehuset i Drammen.

Reiselivet representerer en betydelig næring i regionen og vil gjennom et godt regionsamarbeid kunne utvikles videre gjennom pågående prosjekter.

Hva vil vi oppnå?

- Nærings samarbeid med Oslo-regionen, Kongsberg, Raufoss, Borregaard med flere.
- Bruke virksomheter knyttet til nasjonale klynger som motorer i regional næringsutvikling.
- Etablere flere formaliserte nettverk og klynger, som kvalifiserer til virkemidler gjennom Norwegian Innovation Clusters program.

HVORDAN SKAL VI FÅ DET TIL?

- Legge til rette for å motivere regionale virksomheter til å bli aktive medlemmer i eksisterende nasjonale næringsklynger i regi av Invest in Norway. Virksomhetene vil lære klyngesamarbeid og kunne dele denne kompetansen i regionen.
- Styrke regionens relasjoner til ledelsen i klyngeprogrammene i Invest in Norway.
- Invitere virksomheter i utvalgte bransjer til samarbeid og kompetanseheving for å styrke evnen og kapasiteten til å tilegne seg ny kunnskap som er viktig for klyngesamarbeid.
- Å etablere regionale næringsklynger der regionale fortrinn er til stede på sikt.
- Ta offensive initiativ overfor Oslo-regionen, Kongsberg og Raufoss for å etablere forpliktende industrisamarbeid.

4.3 Kunnskap og kompetansebygging

Næringslivets kompetansebehov vokser raskere enn befolkningens kompetanse. Selv bedrifter og næringer som tradisjonelt har vært betraktet som «lavkompetansenæringer», opplever et gryende og stadig økende behov for mer og ny kompetanse.

Tilgang til rett kompetanse er avgjørende for å utvikle eksisterende bedrifter og etablere nye. Globale trender og utviklingstrekk fører til stadige endringer i næringsstrukturer. Dette medfører at næringslivet trenger ny kompetanse. Kunnskapsbasert næringsliv bidrar sterkest til verdiskaping og velferd i Norge.

Næringsstrukturen i regionen, først og fremst i Ringerike, Modum og Jevnaker, domineres av industri, handel, håndverk, bygg og anlegg. I Krødsherad preges næringsstrukturen av reiseliv, hotell og servering. Dette har gjennom de siste årene gitt en beskjeden vekst i verdiskaping og totalt sett få nye arbeidsplasser. Kunnskap og kompetanseheving er avgjørende for å lykkes med å få til en endring over tid i næringsstrukturen.

Næringslivet må bli i bedre i stand til å utnytte ny teknologi og utvikle relevant kompetanse slik at det i større grad leverer varer og tjenester med høyere lønnsomhet.

FAKTA:

- Generelt lavt utdanningsnivå.
- Utfordrende – særlig innen enkelte bransjer - å skaffe kompetent arbeidskraft.
- Ubalanse mellom tilgang på kompetanse og etterspørselen hos bedriftene.
- Ikke tilfredsstillende tilgang til spisskompetanse for høyteknologiske næringer.
- Lav tilgang til kompetent arbeidskraft reduserer muligheten for klyngedannelser og næringsvekst innen industri, bygg og anlegg og i øvrige kunnskapsnæringer.
- Unge med høyere utdanning flytter i uønsket grad ut av regionen.

Hva vil vi oppnå?

- Høyere kompetanse i regionen som i større grad dekker fremtidens kompetansebehov.
- Økt andel med relevant fagutdanning og høyere utdanning.
- Økt yrkesdeltakelse gjennom relevante kompetansehevingsprogrammer.
- Økt generelt utdanningsnivå i befolkningen.

HVORDAN SKAL VI FÅ TIL DETTE?

- Etablere en teknisk fagskole i regionen.
- Styrke entreprenørskapsundervisningen i grunn- og videregående skole.
- Utvikle kompetanseutviklingsprogram i samarbeid mellom næringsliv, videregående skoler, utviklingsaktørene og USN.
- Utvikle studietilbudet ved USN til i større grad å dekke behovet for kompetanse i regionalt næringsliv.
- Styrke fagopplæring og videregående utdanning i henhold til Næringspolitisk strategi.

4.4 Trekke virksomheter og kompetanse til regionen

Ringeriksregionen har et uttalt mål om høyere verdiskaping, flere arbeidsplasser og et mer robust nærings- og arbeidsliv. Et viktig innsatsområde er å tiltrekke seg flere virksomheter til regionen. Når Ringeriksbanen og ny E16 fra Sandvika til Hønefoss er en realitet, vil dette bli enda mer relevant og viktig.

Strategien må ta utgangspunkt i regionens forutsetninger, eksisterende nærings- og arbeidsliv og globale trender. Det er viktig at å gjøre en aktiv vurdering av hvilke næringer regionen vil forsøke å tiltrekke seg. Et proaktivt og utadvendt arbeid mot potensielle etablerere er sentralt i arbeidet framover. Kjennskapen til og kunnskapen om Ringeriksregionen hos aktuelle aktører er lav. Regionen må selv ta ansvar for å spre budskapet om de rike mulighetene som finnes for ytterligere næringsvirksomhet. Strategienes primære virkeområde er privat næringsliv, men dette innsatsområdet rettes også mot statlige / offentlige arbeidsplasser.

Sentralt i arbeidet med å tiltrekke seg, og bevare, næringsaktører, er tilgangen til relevant kompetanse. Koronapandemien har aktualisert dette ytterligere da flere næringer har opplevd at spesielt utenlandsk arbeidskraft har forsvunnet. I de fleste kommuner i regionen oppleves pendleavstanden fra Oslo som for lang.

Parallelt med arbeidet med å forbedre infrastruktur som vei og bane, er det viktig at regionen jobber for å utdanne, bevare og tiltrekke seg innbyggere med kompetanse som næringen trenger.

Krødsherad skiller seg ut ved at kommunen har en kurant næringsattraktivitet og en dårlig bostedsattraktivitet. Dette sammen med distrikts-Norges generelle problem med at de ikke mangler arbeidsplasser, men folk til å fylle arbeidsplassene, tydeliggjør utfordringen med å trekke kompetent arbeidskraft til kommunen.

FAKTA:

- Regionen har store og varierte arealer klare for næringsetableringer.
- Regionutvidelsen gir en større variasjon i næringslivet i regionen og også muligheter for et større tilfang av næringsarealer med ulike kvaliteter.
- NHO og Innovasjon Norge har identifisert Ringeriksregionen som et av landets mest spennende vekstområder.
- Store investeringer og planer foreligger knyttet til energikrevende virksomheter.
- Ringeriksregionen er et naturlig nasjonalt knutepunkt for data, strøm og transport.
- Det grønne skiftet og Norges kraftoverskudd fører med seg mange interessante muligheter for regionen.
- En tredel av alle norske industribedrifter satser på nye produkter i nye markeder, og melder om investeringsbehov.
- Regulerte områder med få hindre for etablering, er et krav for å lykkes i nasjonal og internasjonal konkurranse.

Hva vil vi oppnå?

- Bidra til å utvikle regionens næringsområder gjennom nyetableringer og tilflytting av næringsvirksomhet.
- Nyetableringer som bidrar til flere arbeidsplasser og høyere verdiskaping.
- Være kjent for vår utadvendte og modige måte å formidle næringsmuligheter i markedet.
- Gjennom en optimal arealforvaltning bidra til at virksomheter som etablerer seg i regionen eller utvider sin virksomhet, bidrar til vekst i hele regionen.

HVORDAN SKAL VI FÅ TIL DETTE?

- Etablere Invest in Ringerike og tilsvarende satsinger som skal jobbe med å markedsføre og trekke næringsvirksomhet til aktuelle næringsområder i regionen.
- Bygge merkevare og omdømme for Ringeriksregionen som styrker regionens attraktivitet for næringsetablering.
- Markedsføre Ringeriksregionen som den mest spennende vekstregionen i landet.
- Sikre rapportering til de folkevalgte med oversikt over bransjer, industrier og næringer i flyt og utvikling. Dette for å oppnå politisk påvirkning og proaktivitet.
- Aktiv næringsetableringspolitikk gjennom koordinering av utviklingsaktører med naturlige samarbeids/alliansepartnere, tilpasset hver enkelt case eller etablering.
- Samarbeide med og benytte kompetansen og nettverket i Luna Arena for næringsutvikling og vekst.

” Kjennskapen til og kunnskapen om Ringeriksregionen hos aktuelle aktører er lav. Regionen må selv ta ansvar for å spre budskapet om de rike mulighetene som finnes for ytterligere næringsvirksomhet.

4.5 Entreprenørskap og innovasjon

En forutsetning for regional økonomisk vekst er en kultur for innovasjon og entreprenørskap. Dette innebærer at befolkningen og næringslivet i høy grad innehar kunnskap

om disse temaene, at entreprenørskap fremstår som et reelt alternativ til en vanlig stilling, samt at det finnes et godt organisert virkemiddelapparat.

FAKTA

- Vekst i arbeidsplasser og verdiskaping i regionen krever også nyetableringer basert på regionalt entreprenørskap og innovasjon.
- Innovasjon og entreprenørskap er kompetanse man kan tilegne seg gjennom kunnskap og trening.
- Takten i nyetableringer i Ringeriksregionen er lavere enn på landsbasis.
- De fleste nyetableringer i regionen skjer i tradisjonelle næringer med lav verdiskaping.
- Knoppskyting er en viktig omstillingsmekanisme som krever entreprenørskapskompetanse.
- Det er stort potensial i bedre utnyttelse av det offentlige virkemiddelapparatet – herunder også forskningsmidler.
- Økt endrings- og innovasjonskompetanse opprettholder og styrker eksisterende virksomheters konkurransekraft.

Hva vil vi oppnå?

- Flere nyetableringer og vekstbedrifter i regionen
- Økt innovasjon og produktutvikling i regionale virksomheter
- Et større miljø for grundere og entreprenører i regionen
- Skolene i regionen har entreprenørskap i læreplanen og samarbeider med blant annet Ungt Entreprenørskap.
- Økt etableringstakt – slik at denne kommer over landsgjennomsnittet.
- Økt overlevelsesrate blant nyetablerte selskaper.
- Økt antall gasselvirksomheter.

HVORDAN SKAL VI FÅ TIL DETTE?

- Synliggjøre og berømme suksessfulle gründere i regionen.
- Utnytte synergier av samarbeid med miljøer i Oslo-regionen og Viken.
- Næringslivsaktører og utdanningsinstitusjoner skal være fullt ut koordinert i sitt utviklingsarbeid.
- Styrke entreprenørfaget gjennom Ungt Entreprenørskap (UE) i alle skoler.
- Samle og styrke virkemidler og tiltak for innovasjon og entreprenørskap i Luna Arena for næringsutvikling og vekst.
- Styrke entreprenørskapsutdanningen ved USN.
- Sikre SIVA-inkubator gjennom strategiske, regionale eierskap og samarbeidsavtaler.
- Kartlegge og synliggjøre nasjonale og internasjonale virkemidler for relevante aktører.
- Proaktivt følge opp og stimulere vekst hos etablerere i tråd med DN's Gasellebedrift-kategorisering.
- Forebygge, kartlegge, dokumentere og støtte virksomheter i bransjer med stort omstillingsbehov.
- Sikre og fornye SIVA-avtalen til PAN Innovasjon gjennom strategiske, regionale eierskap og samarbeidsavtaler.

4.6 Næringsutvikling knyttet til regional vekst og offentlige investeringer

» Regionen har potensiale for investeringer i mange-milliarders-klassen de neste 25 årene.

Veksten og utbyggingen av Ringeriksregionen vil, som følge av Ringeriksbanen og ny E16 med tilhørende investeringer i infrastruktur bolig og næring, være en av fastlands-Norges største satsinger fram mot 2045. Dette gir store muligheter for utvikling og vekst i hele regionen, også langt utenfor de bransjer som er direkte knyttet til utbyggingen.

FAKTA:

- Statlig investering i vei og bane på 40 milliarder kroner.
- Store potensielle investeringer i boligutbygging i regionen.
- Store potensielle investeringer i næringsutvikling i regionen.
- Kommunal infrastruktur i regionen skal bygges ut og vedlikeholdes i takt med veksten.
- Bygg- og anleggssektoren er en meget arbeidsintensiv næring.

Stavanger er et godt eksempel på hvordan en region, gjennom god tilrettelegging for oljerelatert næringsetablering, skapte ny vekst i regionen. På tilsvarende måte kan de store statlige investeringene i Ringeriksregionen over en lengre periode, gi store muligheter for å utvikle nye lokale bedrifter og næringer, i tillegg til bygg- og anleggssektoren. Sektoren er en stor bidragsyter til så vel sysselsettingen som verdiskapingen. Utvidelse og komplettering i denne verdikjeden representerer en stor mulighet for regionen på kort og lang sikt.

Hva vil vi oppnå?

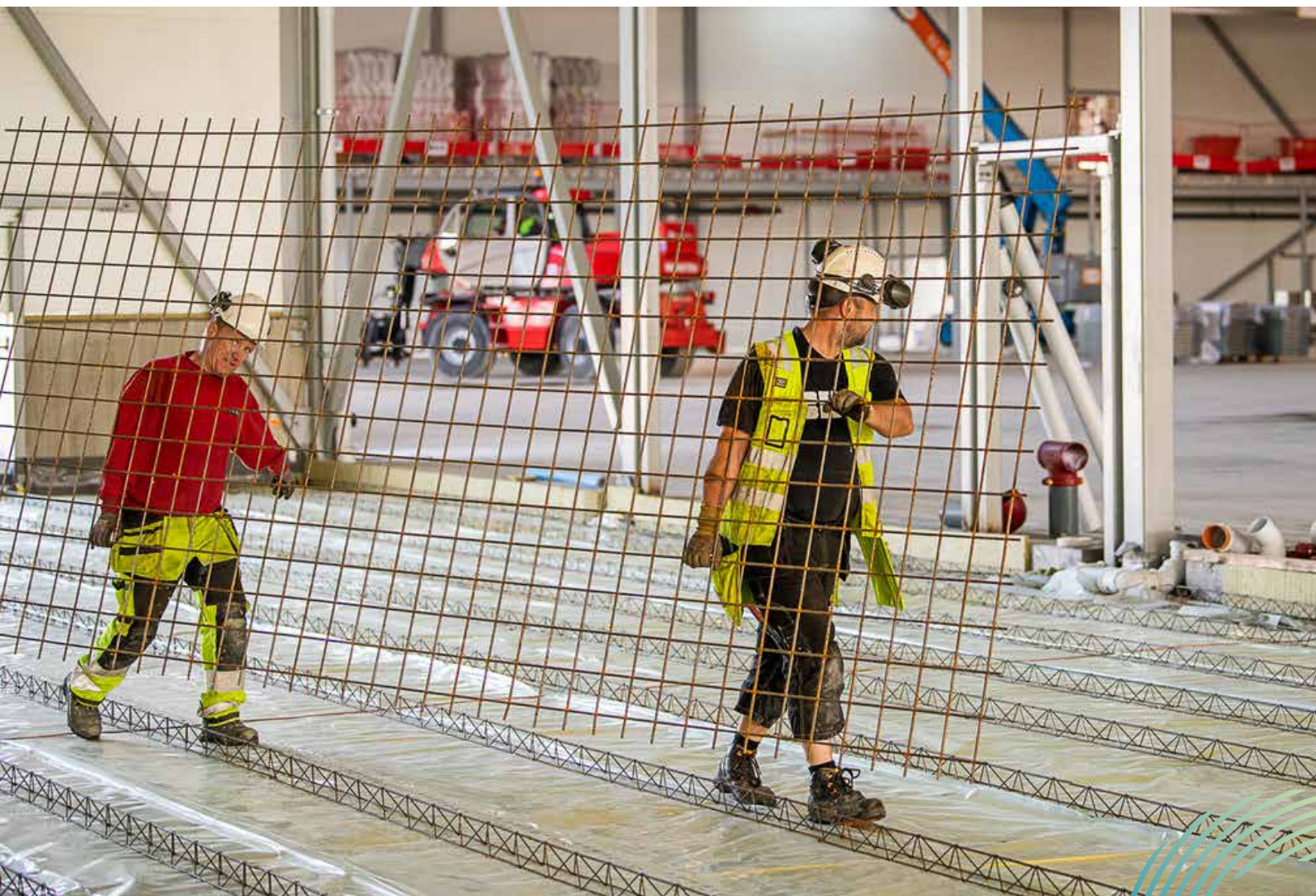
- Nyetableringer og vekst i næringer som kan profitere på fysisk nærhet til veksten som skjer i Ringeriksregionen.
- Høyere kompetanse i regionen for å identifisere forretningsmuligheter og nye behov for varer og tjenester som følge av fremtidig vekst og investeringer i regionen.
- Utvikle og sikre sterkt posisjonerte næringsmiljøer for store anbud.

HVORDAN SKAL VI FÅ TIL DETTE?

- Synliggjøre hvilke muligheter som ligger for næringsutvikling og etablering i regionen som følge av den regionale veksten og offentlige investeringer.
- Sikre at alle aktørene som kommer til Ringeriksregionen i «byggeperioden» er kjent med regionens næringsliv, kompetanse og tilbud, og legge til rette for møteplasser.
- Synliggjøre hvilke muligheter gründere og innovative regionale virksomheter har for leveranse gjennom offentlige innkjøp og underleveranser til regionale investeringer.
- Målrettet forskning, utvikling og innovasjon (FoUI) mot denne næringskjeden.
- Bidra til at kommunene kan levere mer innovative produkter og tjenester til innbyggerne gjennom anbud og offentlige anskaffelser.
- Utrede muligheten som ligger i kommunenes store innkjøp.
- På sikt etablere næringsklynger innen teknisk tjenesteyting rettet mot blant annet bygg og anlegg.

” På tilsvarende måte kan de store statlige investeringene i Ringeriksregionen over en lengre periode, gi store muligheter for å utvikle nye lokale bedrifter og næringer, i tillegg til bygg- og anleggssektoren.

5. APPENDIX

Appendix 1: Næringsarealer i regionen

Samlet har de fem kommunene i regionen 4 000 dekar klar for næringsetablering. På lengre sikt vil ytterligere 1 800 dekar være tilgjengelig. På lengre sikt vil da rundt 6 000 dekar kunne brukes til næringsformål. Dette tilsvarer grovt sett arealet til 850 fotballbaner.

Tilgjengelige næringsarealer i Ringeriksregionen oppgitt i dekar*.

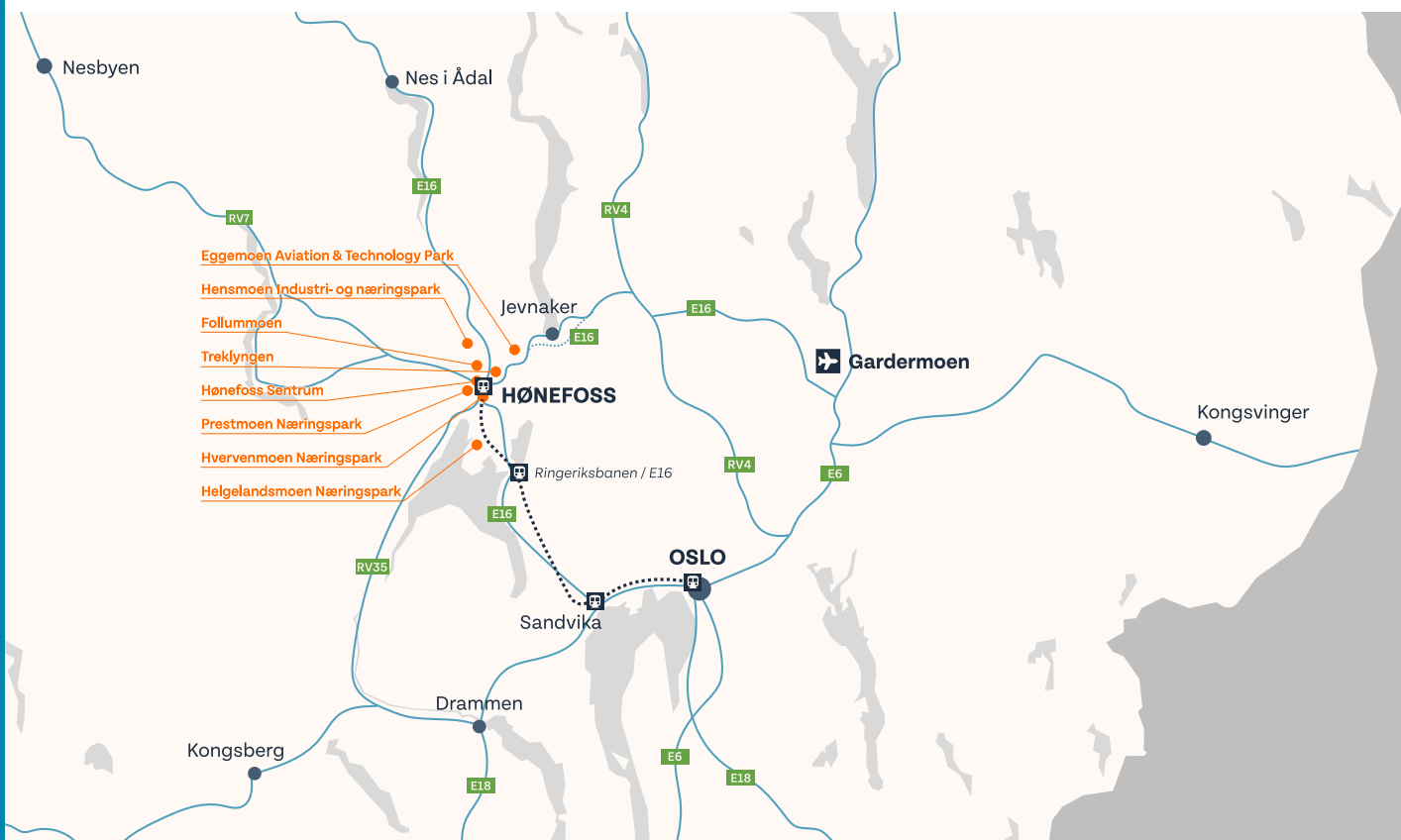
Kommune	Ferdig regulert	Uregulert
Ringerike	2 650	1 200
Krødsherad	905	0
Hole	274	156
Jevnaker	238	0
Modum	9	460
Sum region	4 076	1 816

Tabellen over er basert på tall fra de fem kommunene og er først og fremst ment for å gi et overordnet bilde av tilgjengelige næringsarealer.

Arealene er spredt noe ulikt i regionen. En stor andel av tilgjengelige næringsarealer ligger i Ringerike kommune. I Ringerike og Hole kommuner er det også etablert og lagt til rette for fremtidig utvikling av større næringsområder. Disse områdene kan ses på som henholdsvis næringsparker, teknologiparker og industri-parker.

*Tabellen er basert på informasjon fra de fem kommunene. Vi tar forbehold om eksakte dekar. Oversikten gir likevel et representativt bilde av status for tilgjengelige næringsarealer i regionen.

Tabell A1: Oversikt over et utvalg tilgjengelige næringsarealer i regionen

Bilde A1: Ferdigstilte arealer og parker for næringsetablering

Det er viktig å ha en overordnet forståelse av hva som kreves av tilrettelegging fra kommunale og nasjonale myndigheter i utviklingen av disse områdene. Sammen med en spissing av næringspolitikken og tydelige prioriteringer, vil det være viktig å vurdere hvilke synergier som er mulig og hvordan disse næringsområdene kan bidra til vekst i hele regionen.

Karakteristika	Næringspark	Teknologipark	Industripark
Tomter og beskaftenhet	3–29 dekar med veg, VVA og strøm til tomtene Detaljplan	2–100 dekar med veg, VVA og strøm på tomtegrense Flyplass Reguleringsplan	30–1 000 ++ dekar, 10–300 MW kraft, riksveg, vann, logistikk-løsninger. Flyplass Områdeplan
Synergier	P-plasser, varehandel og service, småindustri	Kompetanse, FoU, utdanning, teknologinettverk	Smart energibruk, industri vern, leverandørindustri
Marked	Lokal og regional handel og service	Internasjonalt teknologimarked	Internasjonalt teknologimarked
Investeringsperspektiv	1–5 år Noen mill. kr./arb.plass	1–20 år 10 talls mill. kr./arb.plass	5–20 ++ år 100 talls mill. kr./arb.plass
Eksempel	Hvervenmoen, Hensmoen og Sørlandsparken	Eggemoen , Raufoss og Kongsberg	Treklyngen , Oslo DSLO, Herøya, Øra og Mongstad

Appendix 2: Luna Arena for næringsutvikling og vekst

Kommunene i regionen samarbeider om næringsutviklingen gjennom Luna der de også møter alle andre relevante utviklingsaktører i regionen.

Luna er Ringeriksregionens svar på et økosystem for næringsutvikling og vekst. Næringspolitisk strategi for Ringeriksregionen er førende for aktivitetene.

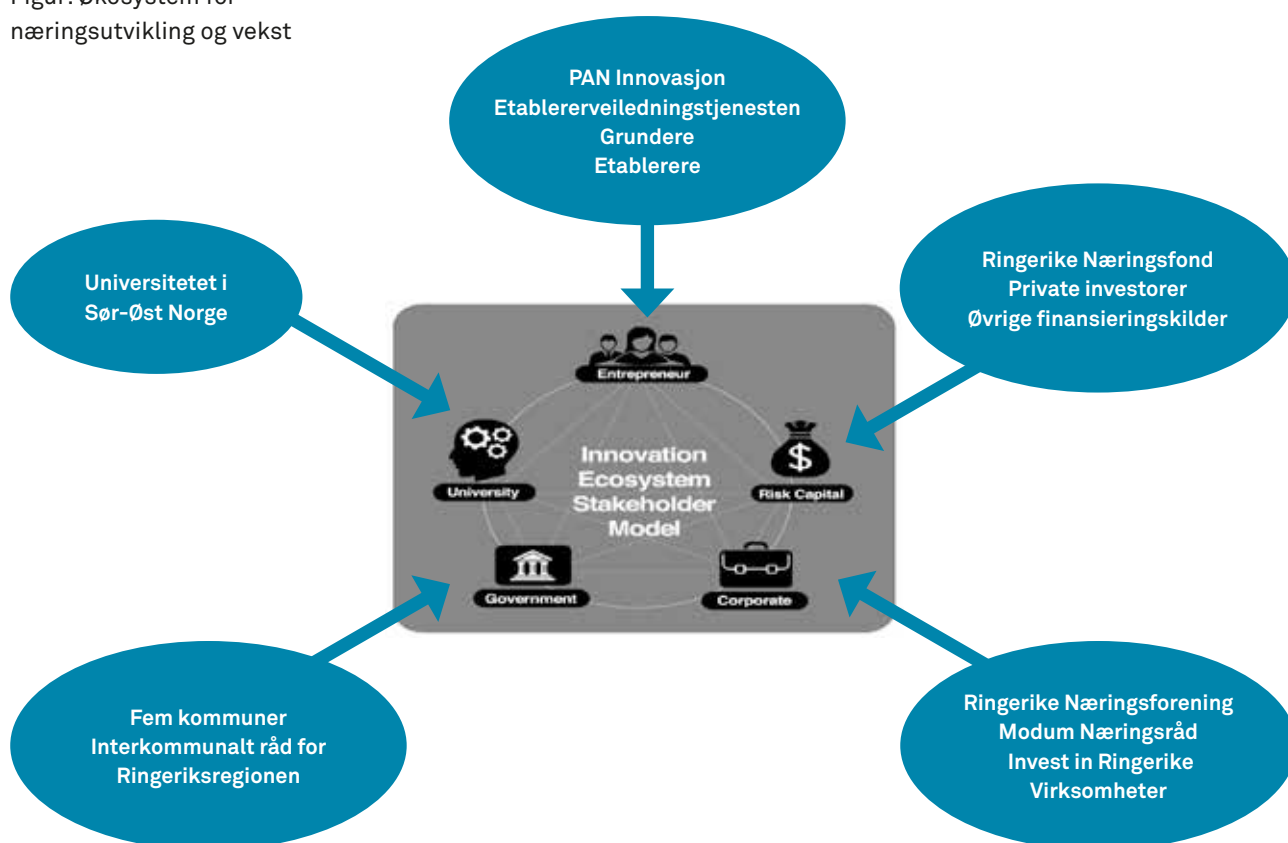
Målet er å bidra til en positiv utvikling i regionen gjennom etablering av flere arbeidsplasser med høyere verdiskaping.

Med utgangspunkt i egne roller, ansvar og oppgaver samarbeider kommunale myndigheter med blant andre næringslivet, investorer, gründere og universitetet.

Luna Arena for næringsutvikling og vekst består av:

- De fem kommunene i regionen
- Ringerike næringsforening
- Modum næringsråd
- PAN innovasjon
- Etablererveiledningen
- Ringerike Næringsfond
- Invest in Ringerike
- Universitetet i Sørøst-Norge

Figur: Økosystem for næringsutvikling og vekst

Luna

Luna er en arena for næringsutvikling og vekst. Her er alle relevante utviklingsaktører i regionen samlet. Næringspolitisk strategi for Ringeriksregionen er før-ende for aktiviteten. Målet er å bidra til en positiv utvikling i regionen gjennom etablering av flere arbeidsplasser med høyere verdiskaping.

Appendix 3: Anbefalt litteratur

- Vista Analyse. (rapport 03-2021). *Lærdommer fra gode vertskommuner for næringsutvikling.*
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2021). *Prosess 21 Hovedrapport.*
- Buskerud fylkeskommune. (2015). *Regional plan for verdiskaping og næringsutvikling 2015–2020.*
- Oxford Research. (2018). *Behov for kraftsamling og prioritering. Analyse av regionens unikhet og fortrinn.*
- Universitetet i Sørøst-Norge. *Vekstbarometer for Ringeriksregionen, <https://vekstbarometer.usn.no>*
- Kommunal og moderniseringsdepartementet. (2018). *Smart spesialisering som metode for regional næringsutvikling.*
- Reve, Torger & Jakobsen Erik W. (2002) *Et verdiskapende Norge.*
- Reve, Torger & Sasson, Amir. (2012). *Et kunnskapsbasert Norge.*

FOTO/ILLUSTRASJONER

- Forside: Illustrasjonsbilde.
Illustrasjon: AdobeStock
- Side 1: The twist Kistefos, Jevnaker.
Foto: Fotograf BT Stokke
- Side 2: Vingen.
Foto: Modum kommune
- Side 4: Andriz Hydro.
Foto: Fotograf BT Stokke
- Side 5: Legevakt og ambulansestasjon Ringerike.
Foto: Ann Kristin Støveren
- Side 6: Randsfjordfestivalen.
Foto: Fotograf BT Stokke
- Side 9: Servicetorget.
Foto: Gaute B. Iversen
- Side 11: Nye Sundvolden stasjon.
Illustrasjon: Bane Nor – Fellesprosjektet 2017
- Side 12: Jeppe Hein, Veien til Stillhet, 2016, Kistefos, Jevnaker.
Foto: Thomas Reining
- Side 13: Gatebilde Hønefoss.
Foto: Kristin Levy
- Side 14: Røyse bærpresseri.
Foto: Ringerikes Blad
- Side 15: Norefjell.
Foto: Visit Norefjell
- Side 16: Illustrasjonsbilde.
Illustrasjon: AdobeStock
- Side 17: Ringerike rådhus.
Foto: Ann Kristin Støveren
- Side 18: Illustrasjon Kroksund.
Illustrasjon: Bane Nor – Fellesprosjektet 2017
- Side 20: Blaafarveværket og Krøderbanen.
Foto: Modum kommune
- Side 21: Hønefoss videregående skole.
Foto: Fotograf BT Stokke
- Side 22: Smurfit Kappa.
Foto: Fotograf BT Stokke
- Side 25: HV Plast AS.
Foto: Fotograf BT Stokke
- Side 26: Tronrud Engineering, Eggemoen Technology and aviation Park 2018.
Foto: Tronrud Engineering
- Side 27: Bolig.
Foto: Kristin Levy
- Side 28: Modum Bad.
Foto: Modum kommune
- Side 29: HV Plast AS.
Foto: Fotograf BT Stokke
- Side 30: Bergerbakken Skole Jevnaker.
Foto: Jevnaker Kommune
- Side 31: Universitetet i Sørøst-Norge Campus Ringerike.
Foto: USN
- Side 32: Oslo Datacenter Location – Kilemoen Ringerike.
Foto: Frank Tverran
- Side 34: Unge entreprenører – Kodeklubben Ringerike 2018.
Foto: Jonas Gytfeldt
- Side 35: ASK Gård Foredling AS / ASK Spekehus AS.
Foto: Kristin Levy
- Side 36: Graving på Mælingen.
Foto: Marianne Ramstad Malone
- Side 37: Byggeplass.
Foto: Fotograf BT Stokke
- Side 41: HV Plast AS.
Foto: Fotograf BT Stokke
- Side 43: Ringkollen.
Foto: Lina-Maria Linge

Strategien er utarbeidet av daglig leder Terje Dahlen, Ringerike Næringsforening, daglig leder Martin Kaggestad og rådgiver Ole Brunes, Modum Næringsråd, prosjektleder Ivar Blystad, Visit Norefjell, rådgiver næring Lina-Maria Linge, Ringerike kommune, Erik Larsen, prosjekt Framover Sammen, førsteamanuensis Ajmal Hafeez og førstelektor Steinar Aasnæss, Universitetet i Sørøst-Norge. Prosjektleder for strategien har vært Steinar Aasnæss.

Ringeriksregionen

